

วิวัฒนาการแห่งโครงสร้างภายในและความสัมพันธ์กับต่างประเทศของ
เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

นับย้อนกลับไปสู่อดีตกาลอันยาวนานแห่งปี 1790 ก่อนพุทธกาล บนดินแดนคาบสมุทรเกาหลี ในภาคพื้นตะวันออกไกล หรือที่รู้จักกันในนามของคาบสมุทรเกาหลีนั้น ชนชาติหนึ่งได้ถือกำเนิดขึ้น และก่อร่างสร้างชาติของตนเองผ่านระยะเวลาแห่งประวัติศาสตร์ที่มีทั้งความเจริญรุ่งเรืองในสมัยแห่งราชวงศ์ต่างๆ และความตกต่ำ อยู่ใต้อำนาจของต่างชาติ

ตันกุน (Dangun) ปฐมกษัตริย์ของเกาหลี ได้สร้างเมืองหลวงแห่งแรกขึ้นที่เปียงยาง และได้สอนให้ประชาชนรู้จักใช้ชีวิตอันถูกต้อง กษัตริย์องค์ต่างๆก็ได้สืบราชย์และสร้างความเจริญให้กับแผ่นดินเกาหลี จนกระทั่ง พ.ศ. 348 ราชวงศ์ฮั่นของจีนก็ได้เข้าครอบครอง และผนวกดินแดนเกาหลีเข้าเป็นมณฑลหนึ่ง (Nang-Nang)

ต่อมาเมื่ออำนาจของจีนเหนือคาบสมุทรเกาหลีค่อยๆเสื่อมลง อาณาจักรของชาวพื้นเมืองเกาหลีก็ได้ก่อตัวและพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะอาณาจักรสำคัญ 3 อาณาจักร ได้แก่ โคกูเรีย (Koguryo : พ.ศ. 506-1211) ซิลลา (Silla : พ.ศ. 485-1478) และแพ็คเจ (Paekje : พ.ศ. 525-1201) อาณาจักรเหล่านี้ต่างทำสงครามระหว่างกัน จนในที่สุด อาณาจักรซิลลาก็สามารถรวมเกาหลีเป็นปึกแผ่นได้สำเร็จในปี 1211 จากความช่วยเหลือของจีน และสืบอำนาจต่อมาถึงปี 1461 อาณาจักรโคกูเรียก็กลับขึ้นมาอำนาจ และรวมเกาหลีเป็นปึกแผ่นอีกครั้งหนึ่ง ราชวงศ์โคกูเรียปกครองเกาหลีมาจนถึง พ.ศ. 1935 นายพลยี่ ซองเกีย (Yi Song-gia) ก็เข้ายึดอำนาจ และสถาปนาราชวงศ์ยี่ขึ้นปกครองคาบสมุทรเกาหลีสืบมาจนถึง ปี 2453 เกาหลีก็ต้องตกอยู่ใต้อำนาจของญี่ปุ่นในฐานะอาณานิคม ญี่ปุ่นได้พยายามครอบงำ และกดขี่ชาวเกาหลีในทุกๆ ด้าน รวมถึงพยายามทำลายโครงสร้างและเอกลักษณ์ของเกาหลี อย่างไรก็ตาม ตลอดเวลาที่ผ่านมา แผ่นดินคาบสมุทรเกาหลีก็ไม่เคยถูกแบ่งแยกตัดขาดออกจากกัน

จนกระทั่งใน พ.ศ. 2488 เมื่อมหาอำนาจได้ปลดปล่อยคาบสมุทรเกาหลีจากการยึดครองของญี่ปุ่น ที่มีมาเป็นระยะเวลา 35 ปี (พ.ศ. 2453-2488) ประเทศพันธมิตรผู้ชนะในสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ได้พิจารณาการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในดินแดนเกาหลีในการประชุมที่ยัลตาและพอร์ตสדם (Yalta and Potsdam Conference) สหรัฐอเมริกาผู้มียุทธศาสตร์สำคัญที่สุดในตอนนั้น ได้คำนึงถึงผลลัพธ์ทางทหารเพื่อที่จะให้สงครามยุติโดยเร็ว โดยการตกลงที่จะแบ่งเขตความรับผิดชอบในการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่น ด้วยการใช้เส้นขนานที่ 38 องศาเหนือ เป็นเขตแดน สหรัฐรับผิดชอบในดินแดนใต้เส้นขนาน และให้โซเวียตรับผิดชอบส่วนเหนือเส้นขนาน

ต่อมาในการประชุมที่มอสโกว์ (Moscow Conference) ในปลายปีเดียวกัน สองมหาอำนาจได้ตกลงให้เกาหลีอยู่ภายใต้การดูแลในภาวะทรัสตีเป็นเวลา 5 ปี ก่อนที่จะให้เอกราชโดยสมบูรณ์ โดยจะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมสหรัฐ-โซเวียต เพื่อเตรียมการจัดตั้งรัฐบาลเกาหลีต่อไป (Hak-Joon Kim, 1977 : 28-30) การกระทำของมหาอำนาจดังกล่าวนี้ จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นสร้างความแตกแยกแก่วิวัฒนาการแห่งประชาชาติเกาหลี

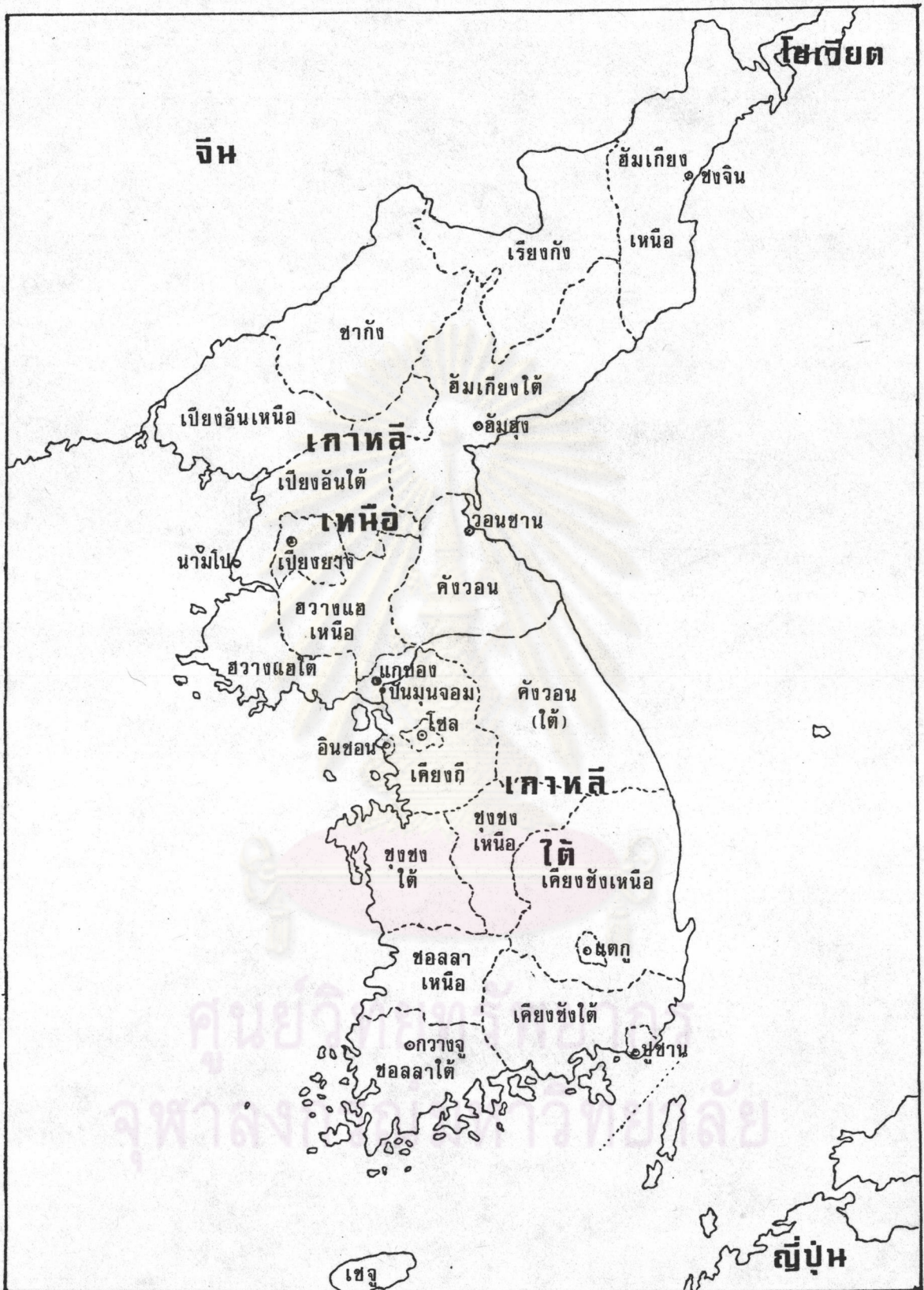
สหภาพโซเวียตได้ยกพลขึ้นบกในเกาหลีตอนเหนือก่อนหน้าการยอมจำนนของญี่ปุ่นในวันที่ 14 สิงหาคม 2488 โซเวียตได้เข้ายึดอำนาจบริหารและจัดตั้งรัฐบาลทหารโดยทันที ขณะเดียวกันก็เริ่มแสวงหาความสนับสนุนจากชาวเกาหลีผู้รักชาติ โดยเฉพาะผู้ที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ ต่อมาโซเวียตได้บงการให้กลุ่มการเมืองและองค์การบริหารของคอมมิวนิสต์เปิดประชุมขึ้นที่กรุงเปียงยาง ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2489 ผลจากการประชุมดังกล่าวก็คือ การจัดตั้งคณะกรรมการประชาชนชั่วคราวเกาหลีเหนือ (North Korea Provisional People's Committee) เพื่อทำหน้าที่บริหารดินแดนตอนเหนือ จนกว่าจะสามารถบรรลุผลสำเร็จในการรวมประเทศเข้าเป็นปึกแผ่น โดยในครั้งนั้นประธานกรรมการก็คือ คิม อิล ซุง *

* ชื่อเต็ม คิม ซอง จู (Kim Song-ju) บิดาชื่อ คิม เฮียง จิก (Kim Hyong-jik) มารดาชื่อ คัง บัน ซก (Kang Ban Sok) เกิดเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2455 ที่หมู่บ้านชิลกอลดอง (Ch'il gol dong) ในเขตมันยองแด (Man Yong Dae) ของนครเปียงยาง.

ผู้นำเกาหลีเหนือที่ยังคงอยู่ในตำแหน่งสุดขั้วในโครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของเกาหลีเหนือมาจนถึงปัจจุบัน

ในทางตรงกันข้าม สหรัฐได้เข้าจัดการกับดินแดนทางตอนใต้โดยไม่มีการแบ่งแยก หลังจากสหรัฐได้ยกพลขึ้นบกที่เกาหลีครั้งแรก เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2488 ก็ได้จัดตั้งรัฐบาลทหารสหรัฐขึ้นปกครองเกาหลีทางตอนใต้โดยตรง โดยไม่ยอมรับคณะกรรมการเตรียมการเพื่อสร้างชาติ ยิ่งกว่านั้น ยังมีการปราบปรามความเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชของชาวเกาหลี เพราะในช่วงระยะเวลาดังกล่าว อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ได้แพร่ขยายไปในหมู่ของชาวเกาหลีอย่างกว้างขวาง สหรัฐพยายามแก้ปัญหาดังกล่าว โดยการสนับสนุนให้ ซิง มัน รี (Syng Man Ree) หัวหน้าขบวนการเพื่อเอกราช ซึ่งเคยจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในสหรัฐอเมริกา ขึ้นมาเป็นผู้นำเกาหลีใต้ ด้วยความหวังว่าจะต้านทานความนิยมเอียงไปยังลัทธิคอมมิวนิสต์ในหมู่ผู้นำและประชาชน ที่รวมกลุ่มเป็นขบวนการเอกราชได้ แต่ผลลัพธ์ก็คือ การปกครองของสหรัฐไม่ได้รับการสนับสนุนจากเกาหลีโดยทั่วไป พวกที่เห็นชอบก็เป็นพวกที่เคยร่วมมือกับญี่ปุ่น ซึ่งชาวเกาหลีเห็นว่าเป็นชนชั้นชั่วร้ายในสังคม (McCormack & Selden, 1978 : 47)

ความแตกแยกอันเนื่องมาจากอุดมการณ์ระหว่างมหาอำนาจ ทำให้ความขัดแย้งในการกำหนดนโยบายต่อดินแดนเกาหลีค่อยๆทวีความรุนแรงขึ้น จนกระทั่งสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ลงมติให้จัดตั้ง คณะกรรมการชั่วคราวเกี่ยวกับเกาหลี (United Nations Temporary Commission on Korea - UNTCOK) ในเดือนพฤศจิกายน 2490 เพื่อควบคุมการเลือกตั้งและดำเนินการรวมชาติ โดยกำหนดจะจัดให้มีการเลือกตั้งภายในเดือนมีนาคม 2491 แต่เมื่อถึงเวลาดังกล่าว โซเวียตก็ไม่ยอมให้คณะกรรมการเข้าปฏิบัติหน้าที่ในเกาหลีตอนเหนือ ในที่สุดสหรัฐจึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเฉพาะในเกาหลีตอนใต้ เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2491 ท่ามกลางการคัดค้านจากประชาชนเกาหลีทั้งหมด ซิง มัน รี ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี โดยที่สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ประกาศโดยทันทีว่า รัฐบาลใหม่นี้เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีอำนาจปกครองตลอดทั้งคาบสมุทรเกาหลี สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ก็ได้รับการสถาปนาขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2491 โซเวียตจึง

ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงเขตการปกครองในคาบสมุทรเกาหลี

ตอบโต้ด้วยการจัดการเลือกตั้งผู้แทนเพื่อเข้าเป็นสมาชิกสภาประชาชน ประกาศใช้รัฐธรรมนูญและสถาปนา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) ในวันที่ 7 กันยายน 2491 โดยมี คิม อิล ซุง เป็นนายกรัฐมนตรี ตามการอนุมัติเห็นชอบของสภาประชาชนสูงสุด (Supreme People Congress)

นับแต่นั้นมา แผ่นดินคาบสมุทรเกาหลีก็ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองประเทศ โดยเกาหลีเหนือปกครองและดำเนินนโยบายในรูปแบบของรัฐสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ในขณะที่เกาหลีใต้ปกครองและดำเนินนโยบายในรูปแบบของเสรีนิยมประชาธิปไตย ผสมผสานกับระบอบเผด็จการ หลังจากแบ่งแยกกันได้เพียงสองปี ความขัดแย้งก็ปะทุขึ้นในรูปของสงครามรวมชาติ หรือที่รู้จักกันดีในชื่อของ สงครามเกาหลี (Korean War) ในระหว่าง พ.ศ. 2493-2496 สงครามคราวนี้ได้สร้างบทเรียนอันแสนสาหัสแก่ชาวเกาหลีทั้งประเทศ เพราะนอกจากจะไม่สามารถรวมประเทศได้แล้ว ยังทำให้ทั้งสองฝ่ายหวาดระแวงและเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน อย่างที่ไม่เคยประนีประนอมกันได้มาเป็นระยะเวลายาวนาน ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก็ได้วิวัฒนาการไปตามครรลองแห่งอุดมการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

วิวัฒนาการของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ)

หลังจากที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีได้สถาปนาขึ้นอย่างเป็นทางการแล้ว เกาหลีเหนือก็ได้รับความช่วยเหลือทุกรูปแบบอย่างเต็มที่จากสหภาพโซเวียตและจีน โดยมีผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารประเทศตามแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์อย่าง คิม อิล ซุง ในตอนแรกคิมอิลซุงต้องเผชิญกับผู้นำคอมมิวนิสต์เกาหลีคนอื่นๆ* ที่มีบทบาทและแข่งขันทางอำนาจกับเขา

* อาทิ คิม จอม กวอน (Kim Chom-gwon) คิม กวัง ซู (Kim Kwang-su) ยี วิ ซัง (Yi wi-sang) ควอน โอ จิก (Kwon o-jik) และ คิม ตู ปอง (Kim Tu Pong) ผู้นำเหล่านี้มักถูกกล่าวหาในข้อหาสมาคมและร่วมมือกับฝ่ายศัตรูทำลายมาตุภูมิ.

แต่หลังจากสงครามเกาหลีสิ้นสุดลง คิม อิล ซุง ก็สามารถกำจัดผู้นำเหล่านี้ด้วยกลอุบาย จนอำนาจอันเด็ดขาดภายในพรรคกรรมกรตกอยู่ในกำมือของ คิม อิล ซุง แต่เพียงผู้เดียว เขาได้ใช้แนวทางและกลยุทธ์ต่างๆ ในแบบฉบับของตนเอง ที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิคอมมิวนิสต์ตามแบบโซเวียตและจีนมาสร้างเสริมพัฒนาโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ของเกาหลีเหนือมาจนถึงปัจจุบัน

1. โครงสร้างทางการเมือง

เมื่อแรกเริ่มตั้งพรรคกรรมกรใน พ.ศ. 2488 สมาชิกพรรคมีเพียงประมาณ 4,530 คน (กวาดล ทรงประเสริฐ, 2521 : 209) และประกอบด้วยชนชั้นที่แตกต่างกัน คิม อิล ซุง ได้ใช้มาตรการสร้างแนวร่วมจนกระทั่งสมาชิกพรรคได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดพรรคกรรมกรเกาหลีก็ได้กลายเป็นพรรคของมวลชน และเป็นฐานอำนาจสำคัญของ คิม อิล ซุง เขาได้รณรงค์การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวทางมวลชนที่มีลักษณะเฉพาะตัว แต่เดิมนั้นมวลชนเกาหลีเหนือได้ดำเนินวิถีชีวิตทางการเมืองแบบสังคมนิยม ที่พยายามลอกเลียนแบบโซเวียต ดังเช่นที่ คิม อิล ซุง ได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์ผู้ใต้บังคับบัญชาว่า

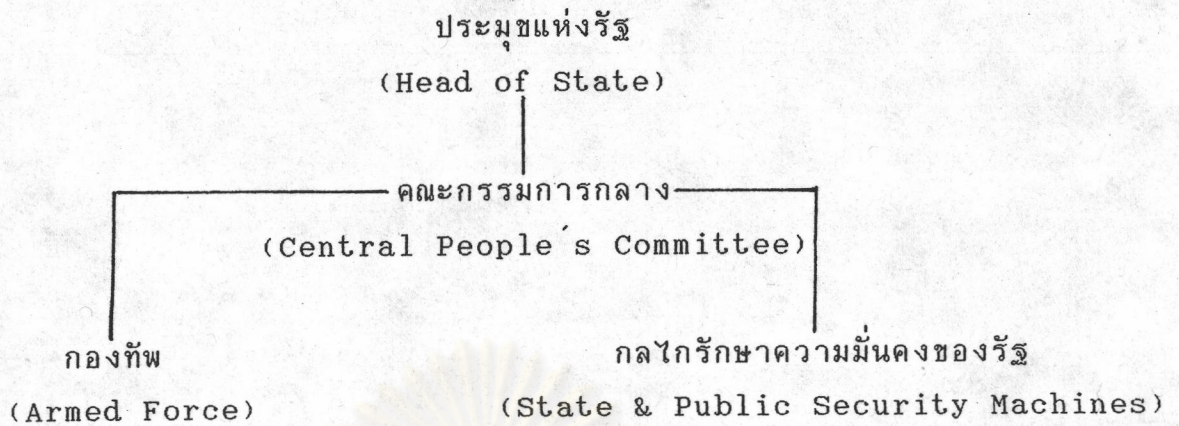
สหายนหลายท่านที่ทำงานในหน่วยงานโฆษณาและปลุกกระดมมวลชน ได้ลอกเลียนแบบการทำงานทุกอย่างของสหภาพโซเวียต สหายจำนวนมากกลืนลัทธิมาร์กซ์และเลนินเข้าไป โดยไม่ได้แยกแยะหรือชิมชาบในแนวความคิดเหล่านี้ แม้กระทั่ง โรดง ชิมมุน* (Rodong Shimmun) ยังลอกพริ้วพาด้า (Pravda) ในการเสนอข่าวประจำวัน (Dae-Suk Suh, 1987 : 409)

คิม อิล ซุง ได้แก้ปัญหานี้ โดยการประกาศอุดมการณ์จูเช่ (Chuch'e Idea) หรือหลักการพึ่งตนเองขึ้น ในวันที่ 26 ธันวาคม 2498 นัยสำคัญ

* หนังสือพิมพ์ที่เป็นกระบอกเสียงให้กับพรรคกรรมกร.

ประกอบด้วยหลัก 3 ประการคือ เอกราชทางการเมืองอย่างแท้จริง การพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจ และการป้องกันประเทศด้วยตนเอง (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2521 : 211) ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นตัวของตัวเองให้แก่ประชาชนชาติเกาหลีเหนือ คิม อิล ซุง ย้ำแก่ชาวเกาหลีเหนือว่า "ชาวเกาหลีต้องรับผิดชอบต่ออุดมการณ์ของตนเอง เพราะทุกคนมีความสามารถที่จะฟันฝ่าอุปสรรคและกำหนดโชคชะตาของตนเอง" (เศรษฐกิจพิเศษ, 2533 : 57)

การประกาศอุดมการณ์จูเซ่ เป็นการสร้างความเป็นตัวของตัวเองแก่ชาวเกาหลีเหนือ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยมเฉพาะตัวของชาวเกาหลีเหนือนั่นเอง จูเซ่มีบทบาทต่อการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างมาก โดยเฉพาะอุดมการณ์นี้ได้นำไปสู่ภาพพจน์ของลัทธิผู้นำนิยม (Elitism) ความเป็นวีรบุรุษของ คิม อิล ซุง ที่เคยร่วมรบต่อสู้เพื่อเอกราชได้ถูกพัฒนามากยิ่งขึ้น และได้รับการขนานนามว่า "ท่านผู้นำยิ่งใหญ่" (Great Leader) เขาได้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในวันที่ 28 ธันวาคม 2515 (ก่อนหน้านี้ คิม อิล ซุง ดำรงตำแหน่งเพียงเลขาธิการพรรคกรรมกร) พร้อมกับสถาปนารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ประมวลแนวทางจูเซ่ไว้อย่างเด่นชัด ในบทที่ 6 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้ให้อำนาจพิเศษแก่ประมุขของประเทศ หรือประธานาธิบดี ในฐานะผู้บัญชาการสูงสุดของทุกเหล่าทัพ (Supreme Commander of all armed forces) และมีสิทธิให้สัตยาบันหรือบอกเลิกสัญญาที่ทำกับต่างชาติได้โดยลำพัง (Cotton, 1987 : 750) ประธานาธิบดีสามารถขึ้นนำกลไกทางการเมืองได้ทั้งหมด ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 : แผนภูมิแสดงโครงสร้างการบังคับบัญชาทางการเมืองการทหารของเกาหลีเหนือ

นอกจากรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจและบทบาททางการเมืองแก่ประมุขของประเทศอย่างเต็มที่แล้ว คิม อิล ชุง ยังได้สร้างบารมีโดยการรณรงค์ทางจิตวิทยาเพื่อธำรงความชอบธรรมของเขา โดยการปลุกฝังค่านิยมแห่งการยกย่องผู้นำในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างอนุสาวรีย์ขนาดใหญ่ไว้ตามสถานที่สำคัญๆ การสร้างภาพยนตร์สารคดีเชิดชูวีรกรรมของผู้นำ (Cotton, 1987 : 799) ตลอดจนการสร้างสัญลักษณ์เตือนให้ระลึกถึงประมุขของรัฐในรูปแบบต่างๆ เช่น การตั้งชื่อดอกคิม อิล ชุง [กล้วยไม้มาดามปอมปาดัวร์ - ผู้เขียน] ส่วน คิม อิล ชุง เป็นต้น (สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา, 2531 : 84) ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการยกย่องให้เกียรติและสร้างภาพพจน์อันดีแก่ตระกูลคิม เช่น การแขวนภาพของ คิม อุง อู (Kim Ung U) และ คิม เฮียง จิก (Kim Hyong Jik) ผู้เป็นปู่และบิดาของประธานาธิบดี ไว้ในห้องแสดงภาพที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์กลางกรุงเปียงยาง การให้เรียกชื่อมารดา คัน บัน ซก (Kan Ban Sok) ว่าเป็น "มารดาแห่งชาติ" (Mother of Korea) รวมไปถึงการจัดสรรอำนาจแก่เครือญาติและคนใกล้ชิดให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรค เช่น คิม จอง ชุก (Kim Jong Suk) ภรรยาคนใหม่ เป็นสมาชิกคณะกรรมการกลาง พี่น้องอีกสองคนอยู่ในตำแหน่งผู้นำอาวุโสของพรรคกรรมกร

สำหรับคิม จอง อิล (Kim Jong Il) บุตรชายคนโต ได้รับการสนับสนุนอย่างมากเป็นพิเศษ จนเชื่อกันว่ามีแนวโน้มที่จะสืบทอดอำนาจทางการเมือง

ต่อจากบิดา เพราะตั้งแต่ พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา คิม จอง อิล ได้รับตำแหน่ง
 ในพรรคการเมืองและถูกผลักดันให้มีอำนาจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนปัจจุบันเขา
 มีฐานะและความสำคัญในพรรคเป็นอันดับสองรองจากประมุขของรัฐ คิม อิล ซุง
 ได้ให้บุตรชายของตน แสดงบทบาทสำคัญทางการเมืองหลายครั้ง สื่อมวลชนได้
 กล่าวถึงโดยใช้คำว่า "ฯพณฯท่าน" (His Excellency) ซึ่งเคยใช้กับประ-
 ธานาธิปไตยแต่เพียงผู้เดียว (ตำรงค์ ฐานดี, 2530 : 51) ในขณะเดียวกัน
 ประชาชนทั่วไปก็ต้องเรียกว่า "ท่านผู้นำที่รัก" (Dear Leader)

โครงสร้างทางการเมืองของเกาหลีเหนือจึงถูกผนึกไว้กับประเพณี
 การยกย่องผู้นำ (Leadership Cult) อย่างเหนียวแน่น ดังที่สมเด็จพระเจ้า
 ฟินางเซอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (2531 : 161) ทรงวิจารณ์หลังจากเสด็จเยือน
 เกาหลีเหนือเป็นเวลา 8 วัน ในความตอนหนึ่งว่า

ลัทธิการยกย่องผู้นำสูงเหลือเกิน เริ่มตั้งแต่การติดเข็มรูปประ-
 ธานาธิปไตย คิม อิล ซุง บนหน้าอก อนุสาวรีย์ต่างๆสองข้างถนน
 การเอ่ยชื่อผู้นำที่ยิ่งใหญ่ และรองลงมา ผู้นำซึ่งเป็นที่รัก คิม จอง อิล
 วิทยุโทรทัศน์เต็มไปด้วยเสียงเพลงปลุกใจ เรื่องปลุกใจ ม้าตอน
 กลางคืนก็ยังได้ยิน...

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ความสำคัญของสถาบันของผู้นำเกาหลี
 เหนือไม่ได้มีเพียงแต่ สถานภาพแห่งประมุขของประเทศ หรือเสาหลักของ
 โครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่ที่ผู้นำเกาหลี
 เหนือได้อบรมกล่อมเกลาคความรู้สึกให้ประชาชนเห็นเขาเป็นเสมือนวีรบุรุษ ที่นำ
 พามาตุกษมิสู่ความเป็นเอกราช และเป็นผู้มีพระคุณต่อประเทศเกาหลีอย่างที่คุณคน
 ใดมีอาจล่วงละเมิดได้ ดังนั้นความล่มสลายของสถาบันทางการเมืองแบบ
 คอมมิวนิสต์ในประเทศสังคมนิยมอื่นๆ ที่เกิดจากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ตั้ง
 แต่ต้นทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา จึงไม่ได้กระทบต่อโครงสร้างทางการเมือง
 ของเกาหลีเหนือ เพราะสำหรับเกาหลีเหนือแล้ว การเมืองยังนำหน้าเศรษฐกิจ
 คิม อิล ซุงยังสามารถควบคุมชะตาของประเทศ สร้างความชอบธรรมให้
 กับระบบของตนเอง ใช้โครงสร้างทางการเมืองหาทางออกให้กับเศรษฐกิจที่
 กำลังเสื่อมโทรม และดำรงเอกลักษณ์ของความเป็นรัฐสังคมนิยมต่อไป

2. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

นับตั้งแต่มีการนำระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มาใช้ปกครองประเทศเกาหลีเหนือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เคยย้ายก็ได้ดำเนินขึ้น รัฐบาลได้โอนกิจการทุกประเภทมาเป็นของรัฐ ใน พ.ศ. 2492 กิจการอุตสาหกรรมและพาณิชย์ในเกาหลีเหนือกลายเป็นธุรกิจของรัฐถึงร้อยละ 90.7 ของธุรกิจทั้งหมดที่มีอยู่ในเกาหลีเหนือ (Ilpyong J. Kim, 1975:10) ส่วนในภาคเกษตรกรรม ก็ได้มีการปฏิรูปการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดินจากเอกชนมาเป็นของส่วนกลาง แล้วนำที่ดินประมาณ 1 ล้านชองโบ* (Chongbo) จัดสรรให้แก่ชาวนาซึ่งไร้ที่ทำกิน การจัดการครั้งนี้ ทำให้ชาวนากว่า 720,000 ครอบครัวได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว (Ilpyong J. Kim, 1975:10)

การแจกแจงปัจจัยการผลิตสู่มวลชนเป็นยุทธวิธีที่ได้ผลดีสำหรับ ประเทศที่เคยอยู่ในสภาพอาณานิคม และขาดการจัดสรรปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพอย่าง เกาหลีเหนือ ยิ่งไปกว่านั้น เกาหลีเหนือยังได้รับความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจค่ายคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง ในฐานะที่เป็นหน้าด่านในการถ่วงดุลอำนาจกับค่ายเสรีนิยม ทั้งสหภาพโซเวียตและจีน** ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านการเงินและเทคโนโลยีแก่เกาหลีเหนืออย่างมากมายมหาศาล ผู้นำเกาหลีเหนือได้นำทุนรอนที่ได้มาเหล่านี้ผสมผสานกับกลไกการบริหารของตน อาทิ การจัดตั้งระบบสหกรณ์ ระบบคอมมูน รวมทั้งโครงการสำคัญที่ชื่อว่า "โครงการม้าบิน" (Chollima) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี 2500 โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างประเทศให้ทันสมัยเจริญรุ่งเรือง โดยมุ่งที่จะเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากสังคม

* 1 ชองโบ มีค่าประมาณ 1 เฮคตาร์ (hectare) หรือประมาณ 5.5 ไร่

** สหภาพโซเวียตได้ทำสัญญาให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เกาหลีเหนือในเดือนกันยายน 2496 คิดเป็นมูลค่า 250 ล้านเหรียญ ส่วนจีน ได้ทำสัญญาให้ความช่วยเหลือแก่เกาหลีเหนือเป็นเวลา 10 ปี และจากการตกลงครั้งนี้ของจีนทำให้มีการขกหนี้สินดั้งเดิมที่เกาหลีเหนือเคยก่อขึ้นในสงครามเกาหลีประมาณ 72 ล้านเหรียญ

กึ่งเกษตรกรรม-อุตสาหกรรม (Agricultural-Industrial Society)
 ให้ก้าวมาสู่ขั้นเติบโตทางสังคมอุตสาหกรรม แบบสังคมนิยม (Socialist
 Industrial Society) (กฎดล ทรงประเสริฐ 2521: 227)

รัฐบาลเกาหลีเหนือได้ใช้วิธีรณรงค์มวลชนและระดมทรัพยากรในประเทศ
 มาขยายการผลิต ทั้งในส่วนของอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่มีอยู่เดิม ให้เป็น
 ฐานรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักอย่างแท้จริง ในระยะเริ่มแรกนั้น เกาหลี
 เหนือประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจตามแบบสังคมนิยมอย่างน่าชมเชย
 ประชาชนทั้งประเทศหลุดพ้นจากความอดอยาก ร่วมแรงร่วมใจ และเสียสละใน
 การประกอบการงาน เพื่อที่จะนำพาประเทศไปสู่สังคมนิยมในอุดมคติตามความเชื่อ
 ของท่านผู้นำที่ยิ่งใหญ่ หรือ คิม อิล ซุง ปริมาณของผลผลิตทางเกษตรกรรมที่
 ได้มานั้น นอกจากจะเพียงพอสำหรับการบริโภคในประเทศแล้ว ยังมีเหลือพอ
 ที่จะส่งไปขายยังต่างประเทศ ในภาคอุตสาหกรรมก็เช่นกัน เกาหลีเหนือ
 ประสบความสำเร็จอย่างมหาดศาล ในช่วงปี 2492 - 2503 อัตราของความเติบโต
 ทางอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยต่อปีถึง ร้อยละ 42.2 (กฎดล ทรงประเสริฐ,
 2521: 230) ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือในช่วง 20 ปี
 แรก หลักการแบ่งแยกจึงเหนือกว่าเกาหลีใต้มาก

จวบจนกระทั่งเริ่มเข้าสู่ทศวรรษที่ 2510 ภาวะเศรษฐกิจของเกาหลี
 เหนือต้องได้รับผลกระทบกระเทือนจากภาวะเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และสภาพ
 เงื่อนไขภายในมากขึ้น ดังประการต่าง ๆ ต่อไปนี้

ประการแรก ภาวะความปั่นป่วนของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก ซึ่ง
 เกาหลีเหนือต้องนำเข้า

ประการที่สอง สินแร่และโลหะต่าง ๆ ซึ่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญต้อง
 เผชิญกับปัญหาความไม่แน่นอนในตลาดโลก

ประการที่สาม เครื่องจักรกลจำนวนมากที่เกาหลีเหนือสั่งซื้อเข้ามาติดตั้งใน
 ประเทศ เมื่อดำเนินการได้ระยะเวลาหนึ่งก็ค่อย ๆ เสื่อมสมรรถนะในการผลิต ทั้ง
 นี้เพราะการขาดประสิทธิภาพในการใช้และขาดการบำรุงรักษาทางเทคนิค จึงทำ

ให้ปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ค่อย ๆ มีต้นทุนที่สูงขึ้น และคุณภาพไม่ได้มาตรฐานพอที่จะแข่งขันกับสินค้าประเภทเดียวกันที่ประเทศอื่น ๆ ผลิตออกมา

ประการที่สี่ การขาดประสบการณ์ทางการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 2510 เรื่อยมานั้น การค้าระหว่างประเทศในหลาย ๆ ชาติ ได้ถูกแยกออกจากการเมือง ประเทศสังคมนิยมและประเทศเสรีนิยมจำนวนมากได้หันหน้าเข้าหากัน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่สำหรับเกาหลีเหนือแล้ว ความยึดมั่นในอุดมการณ์และคติในการพึ่งตนเองยังคงมีต่อไป กลายเป็นข้อเสียเปรียบทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือ

ประการที่ห้า การทุ่มเทงบประมาณให้กับอาหารในอัตราส่วนที่มากเกินไป เมื่อเทียบรายได้ประชาชาติในแต่ละปี ของเกาหลีเหนือ นั้น จะพบว่าได้หมดเปลืองไปกับการทหารถึง 1 ใน 4 ของรายได้ทั้งหมด (World Almanac, 1991;725) และ

ประการสุดท้าย ก็คือ จุดอ่อนของระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ที่ขาดการแข่งขันภายใน และไร้ซึ่งแรงจูงใจในการผลิต แต่เดิมนั้น ประชาชนดิ้นรนท่ามาหากินอย่างขมุกขมัวไปพร้อม ๆ กับการขึ้นนำของรัฐ เพื่อให้หลุดพ้นจากความอดอยาก สู้ความพอมมีพอกิน แต่เมื่อประชาชนมีกินมีใช้แล้ว ก็ไม่สามารถแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวยต่อไปได้ เพราะกิจการต่าง ๆ อยู่ในความควบคุมของรัฐ ในที่สุดประชาชนจึงใช้วิธีดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หยุดอยู่กับที่ตามกำลังบัญชาของรัฐไปวัน ๆ

รัฐบาลเกาหลีเหนือได้ตระหนักถึงความถดถอยทางเศรษฐกิจ หลังจากที่ใช้ระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ได้ใช้มากกว่า 20 ปี รัฐบาลจึงได้พยายามหาหนทางแก้ไขโดยการสร้างมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ตั้งเป้าหมาย และแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ไว้เป็นระยะ ๆ แต่กระนั้น เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 7 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2521-2527) อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยต่อปีกลับเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 4 ทั้งที่ตั้งเป้าหมายไว้ถึงร้อยละ 12.1 รายได้ต่อหัวของประชากรก็มีเพียง 960 เหรียญ

แทนที่จะเป็น 2,407 เหรียญ จากที่ตั้งเป้าหมายไว้ในตอนแรก (ดำรงค์ ฐานดี, 2530:53)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแผนพัฒนา 7 ปี ฉบับที่แล้วจะยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย รัฐบาลเกาหลีเหนือก็ได้วางแผนพัฒนาฉบับใหม่ขึ้น และใช้ดำเนินงานระหว่าง พ.ศ. 2527 - 2535 โดยมุ่งหวังที่จะให้ประเทศได้รับความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมสูงสุด รัฐบาลได้ปรับแนวนโยบายจากที่เคยเน้นการพึ่งพาตนเอง ไปสู่ความยินยอมให้มีการลงทุนและการถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับสูงจากต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2529 รัฐบาลประกาศเชิญชวนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาความขาดแคลนและปัญหาหนี้สินที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เกาหลีเหนือเป็นหนี้ธนาคารของประเทศค่ายเสรีนิยมอยู่ประมาณ 900 ล้านดอลลาร์ (ทรายทอง ชูทรัพย์, 2532:183)

ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศนั้น รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญกับการรณรงค์มวลชนเพื่อร่วมแรงร่วมใจในการผลิต โดยเฉพาะการรณรงค์ครั้งสำคัญ ที่เริ่มขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ 2531 ในชื่อของ "ยุทธการเร่งทะยาน 200 วัน" (200 Days Speed Battle) (B.C. Koh, 1989:39) โครงการนี้ทำให้ชาวเกาหลีเหนือต้องทำงานหนักขึ้นกว่าที่เคย ทางการเกาหลีเหนือได้ประกาศว่า ผลของโครงการทำให้ผลผลิตรวมด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 7.2 ในช่วงร้อยวันแรกของการรณรงค์ (ทรายทอง ชูทรัพย์, 2532:183)

การรณรงค์สิ้นสุดลงในวันที่ 9 กันยายน อันเป็นวันเฉลิมฉลองครบรอบ 40 ปีแห่งการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี กรรมกรเกาหลีเหนือทุกคนได้รับเงินตอบแทนพิเศษเท่ากับอัตราจ้างเงินเดือนก่อนวันงานฉลอง ในฐานะรางวัลสำหรับการทำงานหนัก (Kang Dan Oh, 1990:76) การรณรงค์ครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า เกาหลีเหนือกำลังมีปัญหากทางเศรษฐกิจที่น่าวิตก โดยเฉพาะการขาดการจัดการ ปัญหาคุณภาพการผลิต และการขาดอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภค ดังเช่นที่ผู้อำนวยการสถาบันกิจการเกาหลีเหนือ ของเกาหลีใต้ ได้แถลงว่า "เกาหลีเหนือมีปัญหขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรงแล้วในขณะนี้" (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 37, 46:23)

อย่างไรก็ดี รัฐบาลเกาหลีเหนือ ภายใต้การนำของประธานาธิบดี คิม อิล ซุง ก็ยังคงดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ต่อไป เพื่อรักษา โครงสร้างแบบสังคมนิยมของตนที่กำลังคลอนแคลนจากความล่มสลายของ ระบบ สังคมนิยมในส่วนอื่น ๆ ของโลก คิม อิล ซุง ได้เสนอแนวทางแต่โครงสร้าง เศรษฐกิจของประเทศในยุทธวิธีที่เรียกว่า "ผลิตมากกว่าน้อย" (produce more [goods] with less raw [materials]) และให้ประชาชนเชื่อมั่นใน ตนเองดูจิวีรบุรุษนักปฏิวัติที่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ได้ (B.C. Koh, 1989: 40) แนวคิดเชิงอุดมการณ์นี้ ได้ถูกนำมาฟื้นฟูและกระตุ้นการผลิตในยามชั้นสนที่ กำลังเผชิญอยู่

แม้ว่าต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เกาหลีเหนือก็ยังคงมีความหวัง จากความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากภายนอกที่ยังคงมีหลงเหลือมาบ้าง โดยเฉพาะ จากมหาสมุทรอย่างจีน และการติดต่อค้าขายกับประเทศเสรีนิยมที่มีความสัมพันธ์ ทางการค้ากับเกาหลีเหนือ ที่แผ่ขยายมากขึ้นจากความต้องการปัจจัยการผลิตที่ สำคัญจากเกาหลีเหนือ ไม่ว่าจะเป็น ญี่ปุ่น ประเทศในยุโรป และแม้กระทั่งกลุ่ม ประเทศอาเซียน

ในปัจจุบันนี้ดูเหมือนว่าทางออกที่ผู้นำเกาหลีเหนือเลือกให้กับโครงสร้าง ทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังนำพาระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ที่ กำลังสิ้นคลอนให้ดำรงอยู่ต่อไป และ สังคมนิยมทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือจึงไม่ มีแนวโน้มว่าจะล่มสลายดังเช่นประเทศในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียต แต่ จะผันแปรไปในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไปตามเงื่อนไขและสถานการณ์

3. โครงสร้างทางสังคม

การปฏิวัติสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งยวดต่อการพัฒนา ประเทศตามแนวทางสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ดังนั้น เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ปกครอง เกาหลีเหนือแล้ว การปฏิวัติวัฒนธรรมและการศึกษาจึงได้รับความสำคัญควบคู่ไปกับ โครงสร้างอื่น ๆ

ในด้านการศึกษา นั้น หลังได้รับเอกราช มีชาวเกาหลีเหนือกว่า 2,500,000 คนเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ (กวาดล ทรงประเสริฐ , 2521: 218) การปฏิวัติการศึกษา เพื่อให้ชาวเกาหลีอ่านออกเขียนได้ จึงเป็นเป้าหมายหลักอันแรกในการพัฒนาสังคมชาติ อย่างไรก็ตาม แม้จะความไม่รู้หนังสือจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมนิยมในระยะแรก แต่พื้นฐานของความไม่รู้หนังสือนี้ก็ช่วยให้การปลูกฝังจิตสำนึกแห่งอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ และหลักจูเซ่เป็นไปอย่างสะดวกและราบรื่น รัฐบาลได้บรรจุปรัชญาสังคมนิยมและอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ไว้ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งใช้ระยะเวลา 7 ปี ตั้งแต่ ปี 2502 ต่อมาขยายเป็น 9 ปี ในพ.ศ. 2510 และปัจจุบันขยายออกเป็น 11 ปี (World Almanac, 1991: 725) เกาหลีเหนือจึงเป็นประเทศที่มีหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับกินระยะเวลานานที่สุดในโลก

ปัจจุบัน ประชาชนเกาหลีเหนืออ่านออกเขียนได้ถึงร้อยละ 99 ของประชากรทั้งประเทศ รัฐบาลได้ทุ่มเทงบประมาณให้การศึกษานอกระบบที่สูงมาก ชาวชนทุกคนต้องเข้าศึกษาในโรงเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ แม้กระทั่งเสื้อผ้า เครื่องแบบนักเรียน ก็ได้รับแจกเป็นของขวัญจากรัฐบาล

เนื้อหาในหลักสูตรของการศึกษานั้น นอกจากจะมีการเรียนรู้ศาสตร์ทั่ว ๆ ไป เหมือนกับการศึกษาของประเทศอื่น ๆ แล้ว เด็ก ๆ จะถูกกล่อมเกลียดด้วยหลักการจูเซ่ อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ และเรื่องที่มีอาจหลักเลียงได้ก็คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติผู้นำ ดังตัวอย่างเช่น ในโรงเรียนอนุบาล จะมีห้องพิเศษอยู่ห้องหนึ่งจำลองสถานที่บ้านเกิดของประธานาธิบดี คิม อิล ซุง ที่มัน ยอง แด (Man Yong Dae) เด็กเล็ก ๆ ทุกคนสามารถเล่าประวัติของผู้นำ พร้อมทั้งชี้สถานที่ประกอบการณ์เล่าได้อย่างคล่องแคล่ว (สมเด็จพะพินางเธอ เจ้าฟ้ากัลยานิวัฒนาฯ, 2531: 114) ยิ่งไปกว่านั้น เด็ก ๆ เหล่านี้ จะได้รับการฝึกให้รู้จักทักษะในการทำกิจกรรม เช่น เล่นดนตรี เต้นรำ เล่นกล ตลอดจน กายกรรม ได้อย่างชำนาญกว่าเด็กวัยเดียวกันในประเทศอื่น ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่า เด็กเหล่านี้ต้องทุ่มเทให้การฝึกกิจกรรมโดยปราศจากการปล่อยยให้เล่นตามอัธยาศัย

สำหรับการเรียนในระดับโรงเรียน และมหาวิทยาลัยนั้น เกาหลีเหนือก็มีสถาบันหลักจะสร้างผู้นำคอมมิวนิสต์รุ่นต่อไปอยู่ 2 แห่ง คือ โรงเรียนมัธยมเปียงยางหมายเลข 1 (Pyongyang No.1 Senior Middle School) และ มหาวิทยาลัย คิม อิล ซุง (Kim Il Sung University) สถาบันการศึกษาหลักทั้งสองแห่งนี้ จะมีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยเทียบเท่าประเทศพัฒนาแล้ว

นอกจากการปลูกฝังความรู้และการสร้างศักยภาพแก่เยาวชนในสถาบันการศึกษา เกาหลีเหนือยังมีสถานที่สำคัญขนาดใหญ่ สำหรับฝึกฝนและปลูกฝังอุดมการณ์แก่ประชาชนอีก เช่น หอสมุดประชาชน (Grand People's Study House) และวังเยาวชน* (Pyongyang Students and Children's Palace)

ในด้านสุขภาพอนามัย รัฐบาลได้จัดให้มีการสาธารณสุขสมบูรณ์แบบแก่ประชาชน เช่น มีโรงพยาบาลสุติกรรมซึ่งควบคุมเกี่ยวกับการตรวจร่างกายของสตรีในระยะตั้งครรภ์ และการดูแลเด็กแรกเกิด เกาหลีเหนือสามารถพัฒนาสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากอายุขัยเฉลี่ยของประชากรแล้ว ชาวเกาหลีเหนือเพศชายมีอายุเฉลี่ย 67 ปี และเพศหญิงมีอายุเฉลี่ยถึง 73 ปี (World Almanac, 1991:725) สถิตินี้ใกล้เคียงกับเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศเสรีนิยม**

อย่างไรก็ตาม จากการพยายามร่วมมือค้นหาข้อมูลโดยกลุ่มต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนของสหรัฐ 2 กลุ่ม เพื่อเผยแพร่สภาพสังคมเกาหลีเหนือ คณะทำงาน

* วังเยาวชน สร้างขึ้นในปี 2506 มีเนื้อที่ถึง 110,000 ตารางเมตร ประกอบด้วยอาคารสำหรับฝึกซ้อมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ดนตรี กีฬา วาดภาพ เย็บปักถักร้อย เขียนอักษร และการซ้อมมวย เป็นต้น สถานที่นี้ ใช้ฝึกฝน เสริมสร้างความถนัดและความสนใจแก่เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 7-17 ปี.

** อายุเฉลี่ยปัจจุบันของชาวเกาหลีใต้: เพศชาย 66 ปี, เพศหญิง 73 ปี (World Almanac, 1991 : 726).

เหล่านี้ได้พบว่า ในความเป็นจริงนั้น ชาวเกาหลีเหนือถูกแบ่งแยกออกเป็น 3 ชั้น โดยใช้ประวัติความเป็นมา สถานที่เกิด และความซื่อสัตย์ต่อประเทศเป็น เครื่องตัดสิน (ทรายทอง ชูทรัพย์, 2523:174)

ชั้นแรก คือพวกแกนหลัก (Core) ซึ่งได้แก่คนในตระกูลคิม กลุ่มผู้บริหาร และผู้ติดตามที่มีความจงรักภักดี ชนกลุ่มนี้จะได้พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเปียงยาง และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งงานการที่ดีและตำแหน่งทางการเมืองในพรรคกรรมกร

ชั้นที่ 2 คือพวกไม่แน่นอน (Wavering) ซึ่งประกอบด้วยประชาชนจำนวนครึ่งหนึ่งของประเทศที่จะถูกกำหนดให้อยู่ในต่างจังหวัด ทำงานเป็นช่าง และใช้แรงงานแลกกับเงินและอาหารที่ได้รับการปันส่วนอย่างกระเป๋ยดกระเสีयर

ชั้นที่ 3 คือพวก ปฏิปักษ์ (Hostile) เป็นพวกที่มีความเห็นไม่ลงรอยกับระบอบคอมมิวนิสต์ คนกลุ่มนี้จะถูกส่งให้ไปทำงานหนักในถิ่นทุรกันดาร

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะยังไม่สามารถทราบข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับสภาพชีวิตและโครงสร้างทางสังคมของเกาหลีเหนือ เนื่องจากการที่จะเข้าไปสัมผัสกับชีวิตของชาวเกาหลีเหนือโดยละเอียดจากชาวต่างชาติ เป็นเรื่องที่มีโอกาสทำได้โดยง่าย ข่าวสารที่เกาหลีเหนือถ่ายทอดให้ชาวโลกรู้ ก็คือความภูมิใจและพึงพอใจในสังคมของตน ในขณะที่ข่าวสารจากเกาหลีใต้และสหรัฐ มักจะเห็นว่าสังคมเกาหลีเหนือมีสภาพเลวร้ายและน่ากลัว แต่ถ้าผู้ใดมีโอกาสเข้าไปสัมผัสกับคนในสังคมของเกาหลีเหนือแล้ว ก็มักกล่าววิจารณ์กันว่า คนที่นี่ เหมือนหุ่นยนต์ ไม่มีชีวิตชีวา ไม่มีความยิ้มแย้มแจ่มใส และก็ไม่มีใครชิมเค้หรือร้องไห้ ทั้งนี้ก็เนื่องจากการที่สังคมเป็นสิ่งสมมติ ยึดติดกับอุดมการณ์ ไม่ค่อยมีความเคลื่อนไหวจากการแข่งขันหรือการต่อสู้เรียกร้อง ที่มาจากเสรีภาพและความเหลื่อมล้ำดังเช่นในสังคมของประเทศเสรีนิยมนั่นเอง

4. ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

เกาหลีเหนือเป็นประเทศหนึ่งในโลกที่จัดได้ว่า มีความสามารถในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างชาญฉลาด หลังจากที่ได้รับเอกราชนั้น เกาหลีเหนือ ได้ผูกพันเข้ากับสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างแน่นแฟ้น ในฐานะประเทศมหาอำนาจอุดมการณ์เดียวกับตน ประเทศมหาอำนาจทั้ง 2 ได้ให้ความสำคัญและให้ความช่วยเหลือแก่เกาหลีเหนือทั้งในทางเงินทุน และในทางเทคนิคในจำนวนมหาศาลเรื่อยมา จากการที่เกาหลีเหนือเป็นดินแดนยุทธศาสตร์แห่งการถ่วงดุลย์อำนาจที่สำคัญที่สุดในเอเชีย หรือ ที่สุดในโลกเลยก็ว่าได้ ทั้งนี้ เพราะคาบสมุทรเกาหลีเป็นด่านเผชิญหน้าทางอำนาจที่แท้จริงระหว่าง มหาอำนาจค่ายคอมมิวนิสต์ทางภาคพื้นดิน (โซเวียต และจีน) และมหาอำนาจเสรีนิยมจากภาคพื้นสมุทร (สหรัฐและญี่ปุ่น)

เกาหลีเหนือได้ใช้ฐานะอันสำคัญดังกล่าวนี้ให้เป็นประโยชน์ โดยการดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระไม่ฝักใฝ่หรือยึดมั่นในมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ประเทศหนึ่งประเทศใดอย่างเด่นชัด นโยบายของเกาหลีเหนือจะโอนเอียงไปทางโซเวียต หรือ จีนทางหนึ่งทางใด ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและสภาพการณ์ในขณะนั้นว่าจะมีความสอดคล้องกับผลประโยชน์ โครงสร้าง หรือแนวทางนโยบายภายในของเกาหลีเหนือหรือไม่ มากน้อยเพียงไร

ดังนั้น เมื่อจีนและโซเวียตได้กลายเป็นปฏิปักษ์กัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เกาหลีเหนือจึงสามารถตั้งตนเองออกมาจากความขัดแย้งดังกล่าว และไม่ต้องไปพัวพันกับการแบ่งแยกของประเทศในโลกคอมมิวนิสต์ นับแต่นั้นมาเกาหลีเหนือ จึงกลายเป็นผู้เลือกหนทางในการดำเนินความสัมพันธ์กับจีนและโซเวียต ในฐานะที่กลายเป็นจุดถ่วงดุลอำนาจของประเทศมหาอำนาจค่ายคอมมิวนิสต์ ที่แตกแยกกันนั่นเอง

ในตอนแรกที่มีความขัดแย้งระหว่างจีนและโซเวียตปรากฏขึ้น เกาหลีเหนือได้แสดงท่าทีโอนเอียงมาทางจีน ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น จีนเป็นแม่แบบแผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด แก่เกาหลีเหนือในการจัดทำโครงการห้าปี และมีผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ ตลอดจนมีความสอดคล้องในความคิดที่

จะพึ่งตนเองของผู้นำทั้งสองประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น เหมา เจ๋อตง และ คิม อิล ซุง ผู้นำเกาหลีเหนือยังมองว่า ครุชชอฟ ผู้นำโซเวียตในตอนนั้น เป็นพวกลัทธิแก้ (Revisionist) ซึ่งถือเป็นพวกเลวร้าย ตามความเชื่อในอุดมการณ์แบบซ้ายจัด

แต่ต่อมา ใน พ.ศ. 2509 เกาหลีเหนือได้หันมาทางโซเวียตจากการที่ ผู้นำโซเวียตคนใหม่ นายโคชีกิน ได้สัญญาให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจขนานใหญ่ แก่เกาหลีเหนือ ในขณะที่จีนมีการปฏิวัติวัฒนธรรม (พ.ศ. 2509-2511) และมีการ รณรงค์โจมตี คิม อิล ซุง ผู้นำเกาหลีเหนือว่าเป็นพวกนิยมลัทธิแก้ด้วย

ต่อมาใน พ.ศ. 2512 ความสัมพันธ์ของเกาหลีเหนือก็แปรเปลี่ยนอีกครั้ง เมื่อการปฏิวัติวัฒนธรรมในจีนสิ้นสุดลงและนายกรัฐมนตรีโจว เอ็น ไหล ได้เดินทาง ไปเยือนกรุงเปียงยางอย่างเป็นทางการในเดือนเมษายน สัมพันธภาพระหว่าง เกาหลีเหนือและจีนก็กลับสู่สภาพปกติอีกครั้ง และจีนก็ให้ความสำคัญกับเกาหลีเหนือ เรื่อยมา โดยเฉพาะในปี 2521 หั่ว ก๊ยะ ผง (หว่า กิว เฟิง) ประธานพรรค คอมมิวนิสต์จีนได้เลือกเกาหลีเหนือเป็นประเทศแรกในการเดินทางเยือนกลุ่มพันธมิตร

ขณะที่เกาหลีเหนือกำลังโอนเอียงไปยังจีนมากขึ้นนั้น โซเวียตก็พยายาม ดำเนินนโยบายที่เป็นมิตรกับเกาหลีเหนืออย่างเช่นเคย จนกระทั่ง พ.ศ. 2527 ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือ และโซเวียตก็ได้ทวีขึ้นข้างหน้าจีน เมื่อ ประธานาธิบดี คิม อิล ซุง ได้เดินทางไปเยือนมอสโกว์ อย่างเป็นทางการ เพื่อ เจรจาในด้านต่าง ๆ* อย่างไรก็ตาม การเจรจาในครั้งนี้ก็ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ เกื้อหนุนหรือการแสดงความไม่พอใจจากจีน ทั้งนี้เพราะมหาอำนาจทั้งสอง ตระหนักดีถึงความสำคัญของเกาหลีเหนือ เกาหลีเหนือจึงได้ประโยชน์จากความ ช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็เงินทุน เทคโนโลยีจากโซเวียตและจีน ตลอดมา

* การเยือนมอสโกว์ครั้งนี้ ทำให้โซเวียตส่งอาวุธให้แก่เกาหลีเหนือ เพื่อให้ นำไปปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย พร้อมกันนั้น ยังได้ส่งเครื่องบินแบบ MIG 23 และ จรวด SA-3 ให้ใน พ.ศ. 2528 นอกจากยุทโธปกรณ์ปัจจัยแล้ว โซเวียตยังได้ส่งเงินจำนวนหนึ่งให้นำมาฟื้นฟูและพัฒนาทางเศรษฐกิจ แลกกับการที่เกาหลีเหนือให้ใช้ท่าเรือวอนชาน และ นามโป แก่ทหารโซเวียตใช้พักผ่อน (ดำรงค์ ฐานดี, 2531:138).

เกาหลีเหนือทำการค้ากับโซเวียตมากเป็นอันดับหนึ่ง คือส่งออกร้อยละ 26 และนำเข้าร้อยละ 22 ของปริมาณการค้าทั้งหมด ตามมาด้วยจีน มีการนำเข้า และส่งออกร้อยละ 17 ของปริมาณการค้า (สถิติปี 2529 อ้างใน World Almanac, 1989:691)

นอกจากความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์แล้ว ในระยะหลังๆ ที่ผ่านมา เกาหลีเหนือได้พยายามขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจออกไปให้กว้างขวางมากขึ้นกับประเทศเสรีนิยม เหตุผลส่วนหนึ่งก็เพื่อพยุงโครงสร้างเศรษฐกิจที่กำลังถดถอย และอีกส่วนหนึ่งก็เพื่อสร้างความยอมรับในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ แข่งขันกับเกาหลีใต้

ในบรรดาประเทศเสรีนิยมที่เกาหลีเหนือมีความสัมพันธ์ด้วยนั้น ญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุด เกาหลีเหนือนำเข้าสินค้าญี่ปุ่นในปริมาณร้อยละ 15 (World Almanac, 1991:726) นอกจากนั้นเกาหลีเหนือก็ได้พยายามปรับความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนาที่ยอมรับเกาหลีเหนือ ดังเช่น ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ให้แน่นแฟ้นขึ้นเรื่อย ๆ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า เกาหลีเหนือเป็นประเทศที่มีความสามารถในการดำเนินนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เป็นอิสระ และมีความสามารถในการปรับนโยบายตามสถานการณ์ได้อย่างยอดเยี่ยม โดยเฉพาะในระยะหลัง เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในโลกสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ อันเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจในช่วงเริ่มทศวรรษที่ 2530 ระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกและโซเวียตได้ค่อย ๆ พังทลายลง แต่สำหรับเกาหลีเหนือ อาจถือได้ว่าเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ที่ไม่ต้องรับผลกระทบกระเทือนจากการล่มสลายของระบบในห้วงมิตรร่วมอุดมการณ์ เพราะอย่างน้อยที่สุด เกาหลีเหนือก็ไม่ต้องเสียหายจากการยุบตัวของสหภาพความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจร่วมกัน (Council for Mutual Economic Assistance : COMECON) ทั้งนี้ก็เนื่องจากเกาหลีเหนือมีฐานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์มาตั้งแต่ ปี 2500 (Mc Cormack & Selden, 1978:122)

สำหรับประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศนั้น เมื่อลักษณะความเป็นรัฐสังคมนิยมของสหภาพโซเวียตค่อย ๆ หมดสภาพลง มหามิตรที่เหลืออยู่จึงมี

เพียงจีน ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2530 ประธานาธิบดี คิม อิล ซุง ได้เดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการ เพื่อกระชับความสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง (ดำรงค ฐานดี, 2531:138) ก่อนหน้านั้น เกาหลีเหนือได้แสดงความขุ่นเคืองที่ ตั้ง เสี่ยว ผิง ผู้นำจีน ประกาศแผนปฏิรูปเศรษฐกิจและการปฏิรูปในด้านอื่น ๆ อันเป็นการขัดกับแนวทางซึ่งเกาหลีเหนือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ยังรวมถึงนโยบายเปิดประเทศของจีนที่หันเหไปยังประเทศโลกเสรีนิยม ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐ ยุโรป ตะวันตก และโดยเฉพาะภาคเอกชนของเกาหลีใต้ ในตอนนั้น เกาหลีเหนือไม่ไว้วางใจในความสัมพันธ์ของจีน และโน้มเอียงไปหาโซเวียต

แต่ครั้นเมื่อนายกอร์บาชอฟ ผู้นำโซเวียต ได้ปฏิรูปการเมือง และเศรษฐกิจอย่างขนานใหญ่และเหนือกว่าการปฏิรูปใด ๆ ในประวัติศาสตร์ของระบอบคอมมิวนิสต์ จนส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองระหว่างประเทศอย่างมโหฬาร เกาหลีเหนือจึงหันกลับไปปรองดองกับจีน มิตรร่วมอุดมการณ์ที่กำลังตกอยู่ในที่หนึ่งลำบากเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ในครั้งนี้ก็ไม่ได้แนบแน่นเหมือนแต่กาลก่อน ทั้งจีนและโซเวียต และประเทศสหราชอาณาจักรทั้งหลาย ได้พยายามเปลี่ยนแปลงและปรับตัวกันจนเกือบหมดสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก กรุงโซล * ในปี 2531 ประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์ทุกประเทศ (ยกเว้นคิวบา) ได้ปฏิเสธค่าเชิญชวนของเกาหลีเหนือ ที่ไม่ให้เข้าร่วมการแข่งขัน

ปัจจุบัน ประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์เดิม ได้พยายามเปิดความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการลงทุน ในขณะที่ความสัมพันธ์ของเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ ยังคงอยู่ในขั้นเจรจาอมชอม และยังคงดำเนินไปล่าช้ากว่าความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ

เกาหลีเหนือจึงได้หาทางออกให้กับโครงสร้างทางการเมือง และเศรษฐกิจที่กำลังเสื่อมโทรม โดยการพยายามกระชับมิตรกับประเทศต่าง ๆ เช่น แคนาดา เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ รวมทั้งสหรัฐ ซึ่งได้ประกาศผ่อนคลายมาตรการ

* ดูรายนามประเทศที่เข้าแข่งขันในกีฬาโอลิมปิก 2531 ในภาคผนวก ข.

จำกัดด้านการค้า การท่องเที่ยว และการทูต ที่เคยมีกับตน ทั้งนี้ทั้งนั้น การเลิกปิดกั้นตนเองของเกาหลีเหนือ ก็เพื่อรักษาโครงสร้างทางการเมือง และเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่กำลังอ่อนแอลงจากความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ ที่อุดมการณ์จะไม่สามารถประคับประคองเพียงลำพังได้อีกต่อไปแล้ว

วิวัฒนาการของสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

ภายหลังที่สาธารณรัฐเกาหลีใต้ได้รับการสถาปนาขึ้น ในวันที่ 5 สิงหาคม 2491 บรรดาพันธมิตรค่ายเสรีนิยม โดยเฉพาะมหาอำนาจสหรัฐอเมริกา ได้เข้าแทรกแซง และปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้เกาหลีใต้พัฒนาขึ้นและเป็นจุดสกัดกั้นการแพร่ขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่ด้วยผลของการที่เกาหลีใต้เคยอยู่ในสภาพอาณานิคมของญี่ปุ่นมา 35 ปีเต็ม สภาพเศรษฐกิจและสังคมจึงอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเกินกว่าที่ระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยจะทำหน้าที่ของมันได้เต็มที่ ยิ่งไปกว่านั้น ความเกรงกลัวภัยคอมมิวนิสต์ที่กำลังแพร่ขยายอยู่ในคาบสมุทรเกาหลี ยังช่วยผลักดันให้นโยบายของผู้นำออกมาในรูปแบบของเผด็จการ ซึ่ง มิน รี ประธานาธิบดีคนแรก ที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐ ไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน ความวุ่นวายทางการเมืองจากการต่อสู้ระหว่างฝ่ายเสรีนิยม และสังคมนิยมในเกาหลีใต้เกิดขึ้นอยู่เสมอในระยะ 2-3 ปีแรก หลังก่อตั้งประเทศ จนในที่สุดฝ่ายสังคมนิยมจากเกาหลีเหนือก็บุกเกาหลีใต้

เกาหลีใต้ต้องตกอยู่ในสภาพสมรภูมิอีกครั้งในสงครามเกาหลี (พ.ศ. 2493 - 2496) หลังจากสงครามสงบ เกาหลีใต้ต้องเผชิญกับปัญหาความหายนะในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมอย่างใหญ่หลวง สหรัฐได้ทุ่มเทงบประมาณจำนวนมหาศาลให้แก่เกาหลีใต้ในการบูรณะประเทศ รวมทั้งเป็นผู้ชี้แนะแนวทางแก่ผู้นำเกาหลีใต้ในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ

ในที่สุด วิวัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ก็อยู่ภายใต้ร่มเงาแห่งความคุ้มครอง ความช่วยเหลือ และ

การรื้อถอนของสหรัฐอเมริกาจนกระทั่งเกาหลีใต้ กลายเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

1. โครงสร้างทางการเมือง

เมื่อสงครามเกาหลีสงบลงใน พ.ศ. 2496 ผู้นำเกาหลีใต้ได้ตระหนักถึงความล่อแหลม และภัยอันตรายต่าง ๆ จากลัทธิคอมมิวนิสต์ทั้งภายใน และภายนอกประเทศที่กำลังบ่อนทำลายโครงสร้างทางการเมือง และเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายมุ่งสู่ระบบประชาธิปไตย ความเกรงกลัวภัยต่อประเทศชาติ และการหวงแหนอำนาจของผู้นำ ได้ทำให้ผู้มีอำนาจเลือกรูปแบบการปกครองที่เป็นเผด็จการแทนที่ประชาธิปไตย พฤติกรรมแบบอมตยธิปไตยถูกพัฒนาเป็นสถาบันหลักแทนพรรคการเมือง เพื่อรวมอำนาจเด็ดขาดในการพัฒนา บริหาร ตลอดจนการป้องกันประเทศ เข้าไว้ในมือของผู้นำที่เต็มไปด้วยความระแวงภัย นอกจากนี้ ยังมีการสร้างระบบเครือญาติ และการใช้อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จควบคุมวิถีชีวิตของประชาชนมาโดยตลอด ตั้งแต่ พ.ศ. 2491-2530 * ดังจะเห็นได้จากนโยบายของผู้นำสำคัญ 3 ท่าน ที่ปกครองเกาหลีใต้ในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน

1. ซิง มั่น รี (Syng Man Rhee) ปกครองสาธารณรัฐที่ 1 ระหว่าง พ.ศ. 2491-2503

2. ปาร์ค จุง ฮี (Park Jung Hee) ปกครองสาธารณรัฐที่ 3 และสาธารณรัฐที่ 4 ระหว่าง พ.ศ. 2504 - 2522

3. ชุน ดู ฮวาน (Chun Doo Hwan) ปกครองสาธารณรัฐที่ 5 ระหว่าง พ.ศ. 2523 - 2530

ตลอดระยะเวลาการปกครองของผู้นำที่มีแนวนโยบายเผด็จการนั้น การเมืองเกาหลีใต้ได้ถูกพันนาการไว้ด้วยกฎหมายและการปฏิบัติการของรัฐบาลที่เข้มงวดรุนแรง เช่น การประกาศกฤษฎีกาการศึกษา การใช้มาตรการทางการเมือง

* ดูรายละเอียดเกี่ยวกับการเมืองในสาธารณรัฐที่ 1-5 ในภาคผนวก ข.

จับกุมคุมขังผู้คัดค้าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ในสมัยประธานาธิบดีปาร์ค จุงฮี ผู้นำได้กระทำการถึงขั้นร่างรัฐธรรมนูญเผด็จการที่เรียกว่า รัฐธรรมนูญบับยูนิน (Yushin Constitution) ใน พ.ศ. 2515

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้ให้อำนาจเต็มแก่ประธานาธิบดีในอันที่จะดำเนินนโยบายต่าง ๆ ตามอำเภอใจ จนได้รับการกล่าวขานว่าเป็นรัฐธรรมนูญเผด็จการขั้นยอดของโลกฉบับหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีการตั้งระบบตำรวจลับ ที่เรียกว่า องค์การสืบราชการลับแห่งเกาหลี (Korea's Central Intelligence Agency: K.C.I.A.) เพื่อทำหน้าที่ปราบปรามนักการเมืองเสรีนิยม และปัญญาชนหัวก้าวหน้าที่ไม่พอใจการปกครอง

อำนาจของสถาบันทางการเมือง เกาหลีใต้ในอดีตที่ผ่านมา ถูกยึดโยงสู่อำนาจอันเหนือกว่าของประธานาธิบดี ระบบเผด็จการโดยผู้นำได้ผนึกแน่นอยู่ในโครงสร้างทางการเมือง จาก ชิง มั่น รี สู่อี ปาร์ค จุง ฮี จาก ปาร์ค จุง ฮี สู่อี จุน ดู ฮวาน จนกระทั่งก่อนที่ ชุน ดู ฮวาน จะหมดอำนาจไปในปี 2530 ประชาชนเกือบทั้งประเทศได้ลุกฮือขึ้นต่อต้านอำนาจเผด็จการ ที่มีมาช้านานของเกาหลีใต้ โดยการเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ที่ให้ประธานาธิบดีได้รับการเลือกตั้งทางอ้อมโดยรัฐสภา มาเป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั่วประเทศ

การเรียกร้องมีขึ้นอย่างหนักหน่วง จนในที่สุด โรห์ แต วู ประธานพรรคธรรมประชาธิปไตย ทายาททางการเมืองของ ชุน ดู ฮวาน ก็ได้ยื่นข้อเสนอต่อประธานาธิบดี ให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงจากประชาชน ให้ปล่อยนักโทษการเมือง และให้เคารพหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน การกระทำในครั้งนี้นำให้ โรห์ แต วู ได้รับความนิยมชมชอบจากประชาชนอย่างกว้างขวาง รัฐบาลเปิดให้ประชาชนลงมติรับรองรัฐธรรมนูญในวันที่ 29 ตุลาคม 2530 มีผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนในครั้งนี้อย่างท่วมท้น ด้วยความหวังที่จะเห็นเกาหลีใต้มีระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย เพราะในขณะนั้นภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ได้ซบเซาลงไป และความเจริญทางเศรษฐกิจก็ได้ล้าหน้าการเมืองไปมากแล้ว

การเมืองสมัยประธานาธิบดี โรห์ เต วู (สาธารณรัฐที่ 6 : พ.ศ.
2530 - ปัจจุบัน)

เมื่อผลการเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยตรงตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มีขึ้นในวันที่ 16 ธันวาคม 2530 โรห์ เต วู ผู้ที่ได้สร้างภาพพจน์ไว้ร่วมกับวีรบุรุษประชาธิปไตย และยึดคำขวัญว่า "ข้าพเจ้าเป็นเพียงผู้เดียวที่จะรักษาความมั่นคงของชาติและเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป" ก็ได้รับชัยชนะในนามพรรคธรรมประชาธิปไตย (Democratic Justice Party : DJP.) ซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาลชุดเดิม* หลังจากโรห์ เต วู ได้เข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2531 เขาก็ได้แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ 24 คนเพื่อบริหารประเทศ** ในบรรดารัฐมนตรีเหล่านี้ ยังคงมีบุคคลในคณะรัฐบาลชุดเดิมอยู่หลายตำแหน่งและมีการแต่งตั้งอดีตนายกทหารหลายคนเข้าดำรงตำแหน่งด้วย (Hong Nack Kim, 1981:489) จนทำให้ผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองเห็นว่าประธานาธิบดี โรห์ เต วู ยังคงสืบทอดระบบการปกครองสมัยประธานาธิบดี ชุน ดู ฮวาน ต่อไป (สยามจดหมายเหตุ 13, 10:276)

อย่างไรก็ตาม ประธานาธิบดี โรห์ เต วู ก็ได้พยายามปรับโครงสร้างทางทหารเมืองและความเข้มงวดทางกฎหมายต่าง ๆ เพื่อสร้างภาพพจน์ให้แก่การปกครองประชาธิปไตย มีการปล่อยนักโทษการเมือง และให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าวสาร นอกจากนี้ยังเร่งสืบสวนคดีฉ้อราษฎร์ของประธานาธิบดี ชุน ดู ฮวาน และเครือญาติ

ในปีแรกของการปกครอง การเมืองเกาหลีใต้ดูเหมือนจะมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น จนได้รับสมญาว่าเป็นยุคแห่งประชาธิปไตยใหม่ (The New Democratic Era) (Billet, 1990:300) โดยเฉพาะ เมื่อมีการเลือกสมาชิกรัฐสภาในวันที่ 26 เมษายน 2531 พรรคธรรมประชาธิปไตยของรัฐบาล

* ดูภาคผนวก ค.

** ดูภาคผนวก ง.

ได้เพียง 125 ที่นั่ง ในขณะที่พรรค PPD, RDP และ NDRP * ของนาย คิม แด จุง, นายคิม ย็อง ซัม และ นายคิม จอง พิล ได้รวมกันถึง 166 ที่นั่ง (Dong Bok Lee, 1988:784) รัฐบาลได้คะแนนเสียงแต่เฉพาะในชนบท ส่วนในเมืองซึ่งประชาชนมีการศึกษาสูงนั้น พรรคฝ่ายค้านมีคะแนนอย่างท่วมท้น (Village for the government cities for the opposition : Yochon yado) (Hong Nack Kim, 1989:492)

เมื่อโครงสร้างทางการเมืองเอื้ออำนวยต่อระบบประชาธิปไตย สภาพโดยทั่วไปในเกาหลีใต้จึงอยู่ในความสงบ และมีการโต้เถียงและกำหนดนโยบายตามกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อเวลาผ่านไป สถานการณ์ต่าง ๆ ก็ค่อย ๆ บิดเบือนกลับไปหาสภาพความวุ่นวายดังเช่นในอดีต ประธานาธิบดีโรห์ แทวู ต้องปรับปรุงคณะรัฐมนตรีถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกในวันที่ 5 ธันวาคม 2531** เพื่อปลีกตัวออกจากแนวทางการปกครองที่อดีตประธานาธิบดี ชุน ดู ฮวาน ได้วางไว้ ทั้งนี้เนื่องจากกระแสการต่อต้าน ได้เพิ่มมากขึ้นจากการใช้อำนาจในทางที่ผิดและการฉ้อราษฎร์ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล

ต่อมา ได้มีการปรับปรุงเป็นครั้งที่ 2 ในวันที่ 17 สิงหาคม 2533*** เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพรรคการเมือง โดยการที่พรรครัฐบาลสามารถรวมตัวกับพรรคฝ่ายค้านอีก 2 พรรค จัดตั้งพรรคใหม่ที่ชื่อว่า พรรคเสรีประชาธิปไตย (Democratic Liberal Party: DLP) การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของฝ่ายรัฐบาลที่เพิ่มมากขึ้น จากการรวมตัวของฝ่ายค้าน แต่ไม่ว่ารัฐบาลจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร กระแสการต่อต้านก็ยัง

-
- * (1) คิม แด จุง (Kim Dae Jung) พรรคสันติภาพและประชาธิปไตย (Party for Peace and Democracy : PPD)
 (2) คิม ย็อง ซัม (Kim Young Sam) พรรคประชาธิปไตยรวมชาติ (Reunification Democratic Party: RDP)
 (3) คิม จอง พิล (Kim Jong Pil) พรรคสาธารณรัฐประชาธิปไตยใหม่ (New Democratic Republican Party: NDRP)

** ตูภาคผนวก จ.

*** ตูภาคผนวก ฉ.

คงมีอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการประท้วงของนักศึกษา ช่างนา กรรมกร เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ และต่อต้านการกระทำบางอย่างของรัฐบาล

ความระส่ำระสายทางการเมือง ยังคงนำมาซึ่งการใช้กำลังตามแบบประเพณีนิยมของผู้นำเกาหลีใต้ โรห์ แต่ วู ได้ใช้กำลังเข้าสกัดกั้นและปราบปรามการประท้วงต่าง ๆ พร้อมกับมีการจับกุมคุมขังผู้ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล โดยเฉพาะกรณีผู้อาวุโส 2 กรณี ได้แก่ การจับกุมตัวสาธุคุณ มุน อิค ฮวาน และริม ชู เกียง ขณะกลับจากการเดินทางไปเยือนเกาหลีเหนือโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล ในวันที่ 13 เมษายน และ 15 สิงหาคม ตามลำดับ ทั้งสองคนถูกกล่าวหาว่าละเมิดกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งรัฐบาลยังคงถือว่าเป็นกฎหมายที่สำคัญที่สุดกระบวนหนึ่งของประเทศ และเป็นอุปสรรคขัดขวางพันธไมตรีระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้มาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น ตลอดวิวัฒนาการของโครงสร้างทางการเมืองเกาหลีใต้ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผู้นำคนสำคัญได้ใช้ระบบเผด็จการในการรักษาความมั่นคงภายในอย่างแข็งกร้าวและไร้ซึ่งการรอมชอม และถึงแม้ว่าสภาพแวดล้อมทางการเมืองทั้งในประเทศ และระหว่างประเทศจะมีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น รัฐบาลเกาหลีใต้ก็ยังคงระมัดระวังในการรักษาความเด็ดขาดของสถาบันทางการเมืองด้วยวิธีการต่าง ๆ ต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการใช้กฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ การใช้กำลังเจ้าหน้าที่ปราบปรามหรือแม้แต่การที่ยังเล็งเห็นความสำคัญของฐานทัพสหรัฐ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากพลังความขัดแย้งจากกลุ่มต่อต้านผู้ไม่ลงรอยและเกลียดชังรัฐบาล โดยเฉพาะนักศึกษา และกรรมกร ยังคงมีอยู่มากมายเหลือเกิน

จากผลการสำรวจความนิยมของประชาชน เกี่ยวกับกลุ่มอาชีพปรากฏว่า นักการเมืองเป็นบุคคลที่ประชาชนในประเทศให้ความเคารพนับถือน้อยที่สุด (เอนกเพิ่มวงศ์เส็นีย์, 2534:240) ผลของการสำรวจช่วยให้รัฐบาลตระหนักถึงแรงต้านของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล และเมื่อมีแรงต้านเหล่านี้อยู่ในโครงสร้างทางการเมืองมากขึ้นเท่าไร รัฐบาลก็จะต้องใช้นโยบายภายในที่เบี่ยงเบนไปสู่ความเข้มงวดและการใช้กำลังมากขึ้นเท่านั้น

2. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ถึงแม้ว่าการเมืองของเกาหลีใต้ในระยะเวลาที่ผ่านมา จะมีลักษณะของการผูกขาดอำนาจโดยผู้นำ ที่ทำให้แนวทางประชาธิปไตยไม่สามารถพัฒนาไปได้ดีเท่าที่ควร แต่เมื่อมองมายังโครงสร้างทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณแล้ว จะเห็นได้ว่าเกาหลีใต้เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในพัฒนาการทางเศรษฐกิจมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการแบ่งแยกและสงครามที่ทำให้เกาหลีใต้ต้องตกอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมอย่างหนัก และเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดประเทศหนึ่ง

เศรษฐกิจของเกาหลีใต้ เริ่มได้รับการฟื้นฟูอย่างเห็นได้ชัดในสมัยของประธานาธิบดี ปาร์ค จุง ฮี ผู้นำคนที่ 3 ของเกาหลีใต้ ได้แสดงเจตจำนงอย่างแรงกล้าในการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย โดยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ 5 ปีขึ้นเป็นแผนแรก ใน พ.ศ. 2505* โดยที่รัฐบาลพยายามเข้าแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมหนัก นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปดูงานด้านการพัฒนาประเทศต่าง ๆ แล้วนำแนวความคิดและวิชาการมาประมวลเข้ากับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ นโยบายดังกล่าวของรัฐบาลได้สร้างผู้เชี่ยวชาญเชิงปฏิบัติ (Technocrat) ให้กับภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมของประเทศ

ในภาคเกษตรกรรม รัฐบาลได้พยายามดำเนินการจัดสรรที่ดินที่มีปัญหาทางกรรมสิทธิ์ มีการประกาศให้กฎหมายปฏิรูปที่ดินมาตั้งแต่ปี 2490 สมัย ซึ่ง มินรี ในสาธารณรัฐที่ 1 พอมมาถึงสมัยสาธารณรัฐที่ 3 ของประธานาธิบดี ปาร์ค จุง ฮี รัฐบาลได้ก่อตั้งขบวนการ แซมาอิล อุนดง (Samaul Undong)** เพื่อพัฒนา

* ดูเนื้อหาโดยสรุปของแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ฉบับที่ 1 - 5 ได้จากตำรารงค์ ฐานดี, 2530. เกาหลีใต้ บทบาทของรัฐในการพัฒนาประเทศ. หน้า 44 - 51.

** แซมาอิล อุนดง หมายถึง การต่อสู้เพื่อชีวิตใหม่ (Sae=ใหม่ Maul=หมู่บ้าน Undong=แนวทาง) มีลักษณะคล้าย ๆ กับโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) ของประเทศไทย

ชนบทให้พ้นจากความยากจน แต่โครงการนี้ในภายหลังไม่สามารถดำเนินการ
ได้ประสิทธิผลเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับชนบทในประเทศตะวันตก ทั้งนี้เพราะรัฐ
บาลได้ให้ความสำคัญแก่ภาคอุตสาหกรรมอย่างชานานใหญ่ จนทำให้ทุนและแรง
งานที่เคยอยู่ในภาคเกษตรกรรมตามชนบท ถูกดึงเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมใน
เมือง

ในภาคอุตสาหกรรม รัฐบาลให้การสนับสนุนกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ในการ
ผลิต ในตอนแรก บริษัทเหล่านี้ได้รับเงินทุนจากสหรัฐ โดยรัฐบาลได้ช่วยชี้แนะ
แนวทางและเป้าหมายสำหรับแต่ละระยะเวลา เริ่มจากการผลิตที่เน้นหนักไปใน
ทางทดแทนการนำเข้า จนกระทั่งสามารถควบคุมตลาดภายในได้แล้ว รัฐบาลจึงได้
หันมาสนับสนุนภาคเอกชนให้ทำการผลิตเพื่อส่งออก ผลจากการสนับสนุนของรัฐบาล
ทำให้บริษัทขนาดใหญ่ หรือ แชโบล (Chaebol)* (ตัวอย่างเช่น ฮุนได
(Hyundai) แดวู (Daewoo) ซัมซุง (Samsung) และลัคกี้ โกลด์สตาร์
(Lucky Goldstar)) ได้ค่อย ๆ เติบโตขึ้น และครอบครองระบบเศรษฐกิจส่วน
ใหญ่ของประเทศ ดังที่รัฐบาลได้เลือกให้เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสร้างความเจริญ
เติบโตทางเศรษฐกิจ

เมื่อระยะเวลาผ่านไป กลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่เหล่านี้ ก็ได้ทำให้แผนการ
ของรัฐบาลเป็นไปดังที่คาดหวัง เศรษฐกิจของเกาหลีได้รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว
ตลอดแผนพัฒนาฉบับต่าง ๆ ที่สืบต่อกันมา นับเป็นเวลาเพียงไม่ถึง 30 ปี ตั้งแต่
มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 จนกระทั่งใกล้สิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2533) เกาหลีใต้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะในภาค
อุตสาหกรรมได้อย่างมากมายมหาศาล จนได้รับการขนานนามให้เป็น หนึ่งในสี่
ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (New Industrialized Country: NIC) ผลิตภัณฑ์
มวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 8 ต่อปี หรือจากที่เคยมีเพียง 2.3
พันล้านเหรียญ ใน พ.ศ. 2505 มาเป็น 237.9 พันล้านเหรียญ ใน พ.ศ. 2533
รายได้ต่อหัวได้เพิ่มขึ้นจาก 87 เหรียญ ต่อปีมาเป็น 5,569 เหรียญต่อปี โครงการ
ทางอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14.4 เป็น 29.6 โดยเฉพาะอุตสาหกรรม

* ลักษณะเดียวกับ บรรษัทยักษ์ใหญ่ของญี่ปุ่น หรือ ไซบัตซุ (Zaibatsu).

บริการ ซึ่งมีเพียงร้อยละ 24.1 ใน พ.ศ. 2505 แต่ในปี 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 61.3 (Bangkok Post, 3 October 1991:2)

เกาหลีใต้ได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นลูกหนี้รายใหญ่อันดับ 4 ของโลก มาเป็นประเทศเจ้าหนี้ โดยเฉพาะในปี 2529 ซึ่งถือเป็นปีทองของเศรษฐกิจเกาหลีใต้ เกาหลีใต้มีดุลการชำระเงินเกินถึง 4.5 พันล้านเหรียญ และได้เปรียบดุลการค้าเท่ากับ 3.7 พันล้านเหรียญ (ดำรงค์ ฐานดี, 2531 : 673).

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จอันรวดเร็วทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ ก็ได้สร้างปัญหาต่าง ๆ ทั้งไว้เบื้องหลังตัวเลขปริมาณที่ดูสวยสดงดงาม รัฐบาลได้เร่งระดมสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจให้ทัดเทียมกับประเทศพัฒนา โดยปราศจากการคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในโครงสร้างของตนเอง เศรษฐกิจได้เติบโตโดยไร้ซึ่งการกระจายส่วนแบ่งผลประโยชน์และรายได้ให้ทั่วถึง ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศถูกเบียดเบียนจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่รัฐบาล และกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อความมั่นคง กรรมกรถูกกดขี่ค่าจ้างแรงงาน จากเจ้าของทุนกลุ่มแซบโบล และต้องทำงานอย่างหนัก

ในสัปดาห์หนึ่ง ๆ คนงานเกาหลีใต้ต้องทำงานเป็นสัดส่วนเฉลี่ยถึงวันละกว่า 8 ชั่วโมง โดยไม่มีวันหยุด นอกจากนั้นยังพบว่าคนงานโรงงานหัตถกรรมเกาหลีใต้ต้องทำงานกันสัปดาห์หนึ่งถึง 54.3 ชั่วโมง อันเป็นระยะเวลาทำงานที่ยาวนานที่สุดในโลก (มาร์ค คลิฟฟอร์ด อ้างใน ทวีป วรดิลก, 2530:7) ยิ่งไปกว่านั้น คนงานเกาหลีใต้ต้องทำงานเสี่ยงอันตรายมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่งด้วย เช่นในปี 2529 ปรากฏว่าในจำนวนกำลังคนทำงานที่มีอยู่ทั้งสิ้น 16.1 ล้านคน ต้องเสียชีวิตไปในการทำงานถึง 1,660 คน และต้องประสบอุบัติเหตุเนื่องจากการทำงาน 141,809 คน (ทวีป วรดิลก, 2530:7)

ส่วนชาวนา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ยากไร้ และเป็นชนชั้นแรงงานอีกกลุ่มหนึ่งนั้น ต้องประสบกับปัญหาการตกต่ำของราคาผลผลิต และการขาดแคลนที่ดินทำกิน ทั้งนี้ เพราะระบบการจัดสรรที่ดินทำกินจากการปฏิรูปในครั้งก่อนได้ถูกกัดกร่อนจาก การกว้านซื้อที่ดินของกลุ่มธุรกิจ ประชาชนภาคเกษตรกรรมกว่า 4 ล้านคน หรือ

ร้อยละ 12 ของประชากรทั้งประเทศตกอยู่ในภาวะยากจนขั้นแค้น (Absolute Poverty) (ดำรงค์ ฐานดี , 2530:66) ต้องเช่าที่ทำกิน และขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็นสำหรับดำรงชีพ โดยเฉพาะเมื่อภาวะเงินเฟ้อมีมากขึ้น ความยากลำบากในการดำรงชีวิตของผู้ยากไร้ในประเทศที่มีความเจริญเชิงปริมาณทางเศรษฐกิจก็ดูเหมือนจะเลวร้ายสาหัสลงไปอีก

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้พยายามหาทางแก้ไขด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำให้หมดสิ้นไป แต่สภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ ได้สะท้อนให้รัฐบาลเกาหลีใต้เข้าใจดีว่า ปัญหาดังกล่าวนี้นี้มิใช่เรื่องที่จะแก้ไขได้ง่ายเพราะเกือบ 30 ปี แห่งการระดมการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รัฐบาลไม่ได้เหลียวมองกลุ่มชนที่ก้าวตามไม่ทันความเติบโตอันนี้ ยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มธุรกิจยักษ์ใหญ่ก็แสวงหาเพียงผลประโยชน์ส่วนตัวแต่ฝ่ายเดียว การพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ ที่เมื่อดูจากตัวเลขสถิติซึ่งกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างสูงนั้น แท้ที่จริง กลับเต็มไปด้วยปัญหาทางการกระจายรายได้ที่รัฐบาลยังแก้ไขไม่ตก ปัญหาเหล่านี้นำมาซึ่งการต่อต้านของกลุ่มต่าง ๆ และกลายเป็นชะงักกีดหลังรัฐบาลเกาหลีใต้ ในอันที่จะก้าวแซ่งรับเงื่อนไขการประนีประนอมต่าง ๆ ของเกาหลีเหนือ และประกาศความสำเร็จให้เกาหลีเหนือรับทราบถึงการพัฒนาตามแนวทางทุนนิยม

3. โครงสร้างทางสังคม

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยมที่ประสบความสำเร็จในมวลรวมของรายได้ประชาชาติ ได้ทำให้รัฐบาลสามารถนำเงินทุนไปพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสาธารณสุข ปลอดภัย และการศึกษา ปัจจุบันประเทศเกาหลีใต้เต็มไปด้วยถนนหนทางที่ทันสมัย มีโรงพยาบาลอยู่ทั่วทุกมุมเมือง และมีสถาบันอุดมศึกษากว่า 450 แห่ง เมื่อพิจารณาภาพรวมของสังคมเกาหลีใต้จะเห็นได้ว่าชาวเกาหลีใต้มีความเป็นอยู่ที่สามารถแสวงหาความสะดวกสบาย และสิ่งอำนวยความสะดวกได้เหนือกว่าคนในสังคมของเกาหลีเหนืออย่างมาก

อย่างไรก็ตาม จากการที่ลักษณะของโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจมีความลึกซึ้งในตัวเอง สังคมของเกาหลีใต้จึงมีลักษณะที่ซับซ้อน และเต็ม

ไปด้วยการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม อันเนื่องมาจากความขัดแย้งกันในผลประโยชน์ และวิถีการดำเนินชีวิต กลุ่มที่เสียผลประโยชน์จะทำการเรียกร้องในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เป็นระยะ ๆ จนทำให้สังคมเกาหลีใต้มีลักษณะเป็นสังคมแห่งความวุ่นวายและการคัดค้าน

การศึกษาโครงสร้างทางสังคมเกาหลีใต้ในที่นี้ จึงขอเน้นไปยังการวิเคราะห์ถึงกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่เป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และความไม่ลงรอยในกระบวนการทางการเมือง โดยสภาพทั่ว ๆ ไป เราอาจแบ่งกลุ่มทางสังคมของเกาหลีใต้ออกได้เป็น 6 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. กลุ่มรัฐบาล และทหาร (Government and Military)
2. กลุ่มพรรคฝ่ายค้าน (Opposition)
3. กลุ่มบริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ (Chaebol)
4. กลุ่มปัญญาชน (Intellectuals)
5. กลุ่มกรรมกร (Workers)
6. กลุ่มเกษตรกร (Peasants)

รัฐบาลและทหาร คือกลุ่มผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และมี ความชอบธรรมในการบริหารประเทศผ่านกระบวนการทางการเมือง รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดความเป็นไปทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ จากอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลเกือบจะทุกยุคทุกสมัยของเกาหลีใต้ จะมีลักษณะเป็นรัฐบาลทหารและถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ปกครองประเทศโดยใช้เผด็จการ มีการควบคุมความสงบของสังคม ด้วยวิธีการอันเข้มงวด อาทิ การใช้กฎอัยการศึก การใช้กำลังเข้าปราบปราม การจับกุมคุมขัง ในฐานะผู้บ่อนทำลายชาติ ถูกกระทำทารุณกรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา เพื่อให้ยอมสารภาพผิด เช่น กัดหัวจุ่มน้ำ มัดโยงเป็นเวลานาน และ ประหารชีวิต เป็นต้น (ดำรงค์ ฐานดี, 2530:65)

ความเป็นเผด็จการของรัฐบาลทหารได้รับการประณามจากนานาชาติประเทศ มาโดยตลอด โดยเฉพาะในปลายสมัยของประธานาธิบดี ชุน ดู ฮวาน องค์การนิรโทษกรรมสากลได้กล่าวหาว่ารัฐบาลเกาหลีใต้ในรายงานกว่า 90 หน้า ในวันที่

10 มิถุนายน 2529 ว่า เกาหลีใต้ได้ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ในเวลาต่อมา แม้ว่าประธานาธิบดี โรห์ แท วู จะพยายามแก้ไขภาพพจน์อันนี้ ด้วยการผ่อนคลายความเข้มงวดต่าง ๆ ลง ความวุ่นวายภายในสังคมที่ยังคงปะทุขึ้นอยู่บ่อยครั้งก็ได้ทำให้นโยบายที่สื่อความเป็นเผด็จการถูกนำกลับมาใช้ดังเดิม ใน พ.ศ. 2533 รัฐบาลได้ออกหมายจับกุมตัวผู้ต้องหาถึง 101 คน ในข้อหาฝ่าฝืนกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ (เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์ 2534:240) และองค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ก็ยังคงกล่าวประณามการกระทำของรัฐบาลเกาหลีใต้ในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่กระทำต่อประชาชนโดยรัฐบาล อยู่ตลอดเวลาจนถึงปัจจุบัน

พรรคฝ่ายค้าน เป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังความไม่สงบในสังคม พรรคฝ่ายค้านจะทำหน้าที่เป็นสื่อของประชาชนกลุ่มปฏิกิริยา เช่น นักศึกษากิจกรรมกร ชาวนา เป็นการแสดงข้อเรียกร้องในกระบวนการทางการเมือง แต่โดยอำนาจแท้จริงนั้น อาจกล่าวได้ว่า พรรคฝ่ายค้านจะไม่มีอำนาจต่อรองเลยในสมัยที่ระบอบเผด็จการกำลังเฟื่องฟู พรรคฝ่ายค้านจะถูกบ่อนทำลายด้วยวิธีการอันแยบยลจากฝ่ายรัฐบาล หัวหน้าพรรคมักถูกยึดเยียดข้อหาเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ ถูกจับกุม และริดรอนสิทธิทางการเมือง ดังเช่น กรณีของนายคิม แด จุง ที่ถูกจับกุมดำเนินคดีอยู่บ่อยครั้ง ตั้งแต่สมัยสาธารณรัฐที่ 3 จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น แม้ว่าพรรคฝ่ายค้านจะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความชอบธรรมในการต่อรองกับรัฐบาลโดยตรง แต่พรรคฝ่ายค้านก็ไร้ซึ่งอำนาจที่แท้จริงในการดำเนินการ กลุ่มปฏิกิริยากลุ่มอื่นในเกาหลีใต้จึงมักใช้วิธีการเรียกร้องด้วยตนเอง จนเกิดความสับสนวุ่นวายภายในประเทศ

บริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ หรือ แช็บบอล เป็นกลุ่มบุคคลที่มั่งคั่งจำนวนน้อยที่คุมโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ กลุ่มบริษัทเหล่านี้มีจำนวนทั้งสิ้นราว 30 บริษัท แต่คุมทรัพย์สินทางเศรษฐกิจของประเทศไว้ร้อยละ 76 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Jon Woronoff, 1983:54-62) บริษัทยักษ์ใหญ่เป็นผู้สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ แต่ในขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้สร้างความวุ่นวายให้แก่สังคม ทั้งนี้เพราะกลุ่มธุรกิจเหล่านี้แสวงหาผลประโยชน์จากการสนับสนุนของรัฐบาล เพื่อการผลิตส่งออกโดยไม่คำนึงถึงประชาชนกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ผลกำไรตอนแทนอันมหาศาล ไม่ได้กระจายสู่แรงงานซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง

ของปัจจัยการผลิตอย่างเป็นธรรมชาติ จนทำให้กลุ่มผู้ใช้แรงงานมักทำการประท้วง นัดหยุดงานเพื่อเรียกร้องขอค่าจ้างและสวัสดิการ ที่ไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมที่ค่าครองชีพกำลังเพิ่มสูงขึ้น

ปัญญาชน คือ กลุ่มคนที่ประกอบด้วย ครูอาจารย์ และนักศึกษาที่มีความรู้ คนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มปฏิกิริยาที่สำคัญที่สุดในสังคมเกาหลีใต้ และเป็นกลุ่มที่สร้างความโกลาหลให้แก่รัฐบาลตลอดเวลา ปัญญาชน โดยเฉพาะนักศึกษา จะได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีจากมหาวิทยาลัยที่มีอยู่มากมายทั่วประเทศ เกาหลีใต้สามารถผลิตบัณฑิตได้ปีละหลายแสนคน รัฐบาลได้ทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากให้นักศึกษาได้รับความรู้ และการฝึกฝน ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ด้วยหวังที่จะสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีคุณภาพ และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติต่อไป แต่สิ่งที่นักศึกษาเหล่านี้ได้รับการเรียนรู้ เช่น ระบบประชาธิปไตย ระบบทุนนิยม ระบบธุรกิจในประเทศพัฒนาแล้ว และอื่น ๆ อีกมากมาย นั้น ได้นำพาให้นักศึกษาดังมาวาดฝันให้กับสังคมของตน ซึ่งยังคงเต็มไปด้วยความไม่เสมอภาคระหว่างคนรวยและคนจน ความเป็นเผด็จการของรัฐบาล รวมไปถึงความปรารถนาที่จะให้แผ่นดินชาติที่บรรพบุรุษสร้างมา ได้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นักศึกษาจำนวนมากจึงใช้การกระทำเชิงปฏิกิริยาในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการเรียกร้องหาสังคมในอุดมคติของตน การประท้วงมีขึ้นจนกลายเป็นเรื่องปกติวิสัย บางคนถึงกับยอมสังเวยชีวิตให้กับอุดมการณ์จากการถูกเจ้าหน้าที่สังหารและกระทำอัตวินิบาตกรรม เพื่อเรียกร้องสิ่งที่ตนเองคิดว่าสังคมยังไม่ได้รับจากการดำเนินงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หรือการรวมประเทศกับเกาหลีเหนือ

นอกจากการเรียกร้องต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ความรู้สึกอีกอันหนึ่งที่กำลังขัดแย้งกับรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น ก็คือ ความรู้สึกเกลียดชังอเมริกัน (Anti-Americanism) ด้วยเหตุผลจากการที่สหรัฐได้สนับสนุนระบอบเผด็จการทหารในเกาหลีใต้มาโดยตลอด และในระยะหลังยังดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้า พร้อมทั้งบังคับให้เกาหลีใต้เปิดรับสินค้าที่เกาหลีใต้ผลิตเองได้ (Jinwung Kim, 1989:750) ความรู้สึกต่อต้านยังขยายไปถึงประเด็นการคงอยู่ของกองกำลังสหรัฐที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการรวมประเทศ

ดังนั้น การแสดงความไม่พอใจและการต่อต้านของนักศึกษาจึงยังคงมีอยู่ และตราบิตที่นักศึกษายังคงมีแนวโน้มต่อต้านรัฐบาล รัฐบาลก็ต้องรักษาไว้ซึ่ง มาตรการที่เข้มงวด เพื่อควบคุมความสงบในสังคมและผลที่ตามมาก็คือ การ ประท้วงของนักศึกษาที่กล่าวหาว่ารัฐบาลเป็นเผด็จการ ในที่สุดระบบเผด็จการและ การประท้วงก็กลายเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัวของเกาหลี ใต้ เพราะเมื่อนักศึกษาประท้วง รัฐบาลก็ต้องดำเนินการที่เข้มงวด เมื่อรัฐบาล ดำเนินการที่เข้มงวด นักศึกษาก็ประท้วง เป็นวัฏจักรหมุนเวียนเรื่อยไป

กรรมกร หรือกลุ่มผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม เป็นกลุ่มชน ทางสังคมขนาดใหญ่กลุ่มหนึ่งของสังคมเกาหลีใต้ ในอดีตเกาหลีใต้ไม่ประสบกับปัญหา ปฏิกริยาจากชนชั้นแรงงาน เพราะแรงงานส่วนใหญ่กระจายอยู่ในภาคเกษตร แรงงานอุตสาหกรรมในเมืองมีน้อย และไร้ซึ่งอำนาจในการต่อรอง ต่อมาเมื่อ แรงงานถูกดึงเข้ามาสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น จากการส่งเสริมและสนับสนุนของ รัฐบาล แรงงานกรรมกรจึงกลายเป็นชนชั้นที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศในฐานะปัจจัยการผลิต เมื่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่าง รวดเร็วจนทำให้ค่าครองชีพต่างๆ สูงขึ้นเป็นเงาตามตัว คนงานในภาคอุตสาหกรรม ก็พบว่าตนเองกลายเป็นชนชั้นเสียเปรียบในสังคมต้องทำงานหนัก ด้วยค่าจ้างและ สภาพการทำงานที่ไม่พึงประสงค์ คนงานจำนวนมากเปลี่ยนงานบ่อย ดังสถิติที่ สำนวนได้ พบว่าอัตราคนงานเปลี่ยนงานของเกาหลีใต้มีสูงถึงร้อยละ 6 (มากกว่า ญี่ปุ่น 4 เท่า) (ทวีป วรดิลก , 2530:7)

สำหรับในหมู่คนงานที่ไม่สามารถเปลี่ยนงานได้อื่นเนื่องมาจากความจำ เป็นบางประการ ก็มักจะใช้วิธีทำการประท้วงต่อบริษัท และรัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้น แรงงานเหล่านี้ยังคงอยู่ ๆ ถูกเสริมด้วยบัณฑิตจำนวนมากที่มีความยากลำบากในการ หางานทำและยอมเข้าเป็นคนงานในภาคอุตสาหกรรม ผู้ที่จบการศึกษาระดับอุดม ศึกษาที่มีเหลือเพื่อได้ถูกความจำเป็นบังคับให้เข้าทำงานแทนที่คนงานฝีมือซึ่งกำลัง ขาดแคลน การเข้าเสริมแรงงานของกลุ่มอดีตนักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญการประท้วง เหล่านี้ ได้เสริมศักยภาพแก่ปฏิกริยาของพลังและอารมณ์แก่กลุ่มผู้ใช้แรงงาน รัฐบาลในยุคปัจจุบันจึงต้องเผชิญกับการประท้วงของกลุ่มทางสังคมอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็น ตัวสะท้อนความไม่ลงตัวในการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้

เกษตรกร เป็นกลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมอยู่ตามชนบท ในอดีต เกษตรกรเคยเป็นชนกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ แต่เมื่อรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับภาคอุตสาหกรรมในเมือง ประชากรภาคเกษตรก็ได้ลดจำนวนลง ปัจจุบันมีประชาชนอาศัยอยู่ในชนบทเพียงร้อยละ 32 ของประชากรทั้งหมด (World Almanac, 1991:725) ชนกลุ่มนี้ได้รับรายได้ที่ต่ำและมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากกว่ากลุ่มอื่น ๆ แม้ว่าจะมีการใช้โครงการ แซมาอิล อุนดง ในสมัยประธานาธิบดี ปาร์ค จุง ฮี เพื่อสร้างความเจริญให้กับชนบท แต่เกษตรกรจำนวนมากก็ยังปราศจากที่ดินทำกินที่เป็นของตนเอง มีครัวเรือนภาคเกษตรกรรมถึงร้อยละ 46.4 ที่ต้องเช่าที่ดินเพื่อประกอบอาชีพ (Burmeister, 1990:713) นอกจากปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน เกษตรกรเหล่านี้ยังต้องประสบกับปัญหาความไม่พอเกินจากค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อรัฐบาลเกาหลีใต้ถูกรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเนินการกีดกันทางการค้า และบังคับให้เกาหลีใต้เปิดตลาดแก๊สสินค้าเกษตรกรรม เกษตรกรต้องเผชิญกับความยากลำบากจากราคาผลผลิตตกต่ำ และการแข่งขันกับสินค้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะเนื้อสัตว์และบุหรี่ยี่ เกาหลีใต้ต้องนำเข้าจากสหรัฐ ความทุกข์ยากของเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่เคยเรียบง่ายและไม่ค่อยแสดงข้อเรียกร้องก็ต้องปะทุขึ้นในรูปแบบของการประท้วงรัฐบาล ในเดือนกุมภาพันธ์ 2532 เกษตรกรจำนวนกว่า 20,000 คน ได้ชุมนุมประท้วงที่หน้าตึกรัฐสภาในกรุงโซล เพื่อให้รัฐบาลยกเลิกภาษีชลประทาน ให้ชื้อพริกไทยแดงส่วนเกิน และแสดงความไม่พอใจที่รัฐบาลนำเข้าเนื้อสัตว์และบุหรี่ยี่จากสหรัฐ (Burmeister, 1990:719) อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวจนเป็นที่พอใจของเกษตรกรจำนวนมาก ที่ไม่ได้ต้องการใช้การกระทำต่อต้านเป็นเรียกร้องผลประโยชน์

โครงสร้างทางสังคมของเกาหลีใต้จากอดีตสู่ปัจจุบัน จึงเรียกได้ว่า เป็นเวทีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มหรือชนชั้น ที่คนชั้นสูงหรือกลุ่มผู้ปกครองอันประกอบด้วยนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล ทหาร และนายทุน พยายามใช้อิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจของตนเข้าไปครอบงำกลไกของรัฐ และใช้ระบบการเมือง เพื่อให้ผลประโยชน์แก่ฝ่ายตน ในขณะที่นักศึกษา กรรมกร ชาวนา และกลุ่มผู้มีความเห็นไม่สอดคล้องกับคนชั้นสูงจะพยายามผลักดัน เพื่อให้รัฐนำอุดมการณ์ และปกป้องผลประโยชน์ของฝ่ายตนเช่นกัน (ดำรงค์ ฐานดี, 2530:227) ฉะนั้นการต่อสู้จึงเป็น

ไปอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อันเนื่องมาจากวิวัฒนาการที่มีความไม่สมดุลในตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการเมืองที่เต็มไปด้วยความเข้มงวดและผูกขาดอำนาจจนละเลยประชาธิปไตย หรือเศรษฐกิจที่เน้นความมั่งคั่งจนละเลยการกระจายรายได้ และความเสมอภาคในการดำรงชีวิต ผลที่ตามมาก็คือปัญหาในสังคมเกาหลีใต้ที่ทำให้รัฐบาลต้องพยายามแก้ไขและดำเนินนโยบายต่าง ๆ อย่างระมัดระวัง ซึ่งก็หมายรวมถึงนโยบายเกี่ยวกับการรวมประเทศกับเกาหลีเหนือด้วยนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม สภาพของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคมเกาหลีใต้ ก็ได้แสดงให้เห็นถึงเสรีภาพในการแสดงออกภายในสังคม

4. ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

หลังจากการสถาปนาสาธารณรัฐเกาหลีในปี 2491 ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง และเศรษฐกิจ ได้ถูกผูกแน่นอยู่กับค่ายเสรีนิยม โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา มหาอำนาจผู้อยู่เบื้องหลังการแบ่งดินแดนเกาหลี สหรัฐได้ให้ความสำคัญกับเกาหลีใต้อย่างมาก จากการที่สหรัฐเล็งเห็นว่าเกาหลีใต้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งยวด ต่อการรักษาความมั่นคงและถ่วงดุลอำนาจกับค่ายคอมมิวนิสต์ในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก ในทางเดียวกัน เกาหลีใต้อีกก็ถือว่าสหรัฐเป็นผู้คุ้มครองที่ยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะเมื่อเกาหลีใต้ต้องเผชิญกับสงครามเกาหลี นับแต่สงครามเกาหลีสิ้นสุดเป็นต้นมา เกาหลีใต้อีกก็ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากการจากสหรัฐ ไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง หรือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ

นอกจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ประเทศที่เกาหลีใต้มีความใกล้ชิดสนิทสนมอีกประเทศหนึ่งก็คือญี่ปุ่น ประเทศเพื่อนบ้านที่เคยสร้างความคับแค้นไว้ให้ชาวเกาหลี เมื่อสมัยที่เกาหลีตกเป็นอาณานิคมในปี 2453 - 2488 ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้อีกกับญี่ปุ่นเน้นหนักไปในทางเศรษฐกิจ การลงทุนของญี่ปุ่นในเกาหลีใต้อีกมีปริมาณมากที่สุด นอกจากนั้นญี่ปุ่นยังได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เกาหลีใต้อย่างมากมายมหาศาลมาตลอดเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา มาตลอด 40 ปี

แต่ทว่า เมื่อทศวรรษ 2530 มาถึง เกาหลีใต้อีกสามารถยืนหยัดด้วยศักยภาพทางเศรษฐกิจ เปลี่ยนฐานะจากประเทศผู้พึ่งพิง กลายเป็นประเทศเจ้าของทุนที่ต้องการแหล่งลงทุน แหล่งระบายสินค้า และแหล่งวัตถุดิบ ในตอนนี้งด

เหมือนว่ามหาสมุทรอย่างสหรัฐและญี่ปุ่นจะกลายเป็นคู่แข่งมากกว่าเป็นเจ้าของหรือผู้ช่วยชีวิตไปเสียแล้ว

ในขณะเดียวกัน บรรยากาศระหว่างประเทศในยุคนี้ก็กลับเป็นใจให้แก่ออกาสของเกาหลีใต้ ในอันที่จะหาแหล่งเกื้อกูลเศรษฐกิจของตนในดินแดนต่าง ๆ ที่กำลังต้องการทุน และผลิตผลทางเศรษฐกิจ เกาหลีใต้ได้ใช้สภาพเงื่อนไขเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ ความสัมพันธ์กับต่างประเทศในปัจจุบันของเกาหลีใต้จึงไม่เหมือนกับในอดีตที่เคยยึดติดกับค่ายเสรีนิยมโดยใช้เงื่อนไขทางการเมืองเป็นตัวบ่งนำ หากแต่เกาหลีใต้ได้ขยายความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ โดยไม่เลือกอุดมการณ์ โดยใช้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจเป็นตัวยึดเหนี่ยว ซึ่งจะได้กล่าวจำแนกออกเฉพาะประเทศที่น่าสนใจ ดังนี้

ก. ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา

"ความมั่นคงของเกาหลีใต้คือความมั่นคงของสหรัฐ" เป็นประโยคที่ได้รับความนิยมประกาศ เมื่อประธานาธิบดีเรแกนเข้ารับตำแหน่ง ในเดือนมกราคม 2534 (ถนอม อานามวิวัฒน์, 2528:132) อันเป็นการแสดงท่าทีของสหรัฐว่าให้ความสำคัญกับเกาหลีใต้เป็นอย่างมาก ชุน ดู ฮวาน ยังได้รับคำมั่นสัญญาจากเรแกนว่าสหรัฐจะไม่ถอนทหารออกจากเกาหลีใต้ และจะสร้างกองทัพเกาหลีใต้ให้ยิ่งใหญ่พอมาบัดนี้ กองกำลังสหรัฐในเกาหลีใต้ กำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามันไม่มีความจำเป็นอะไรนอกจากเป็นอุปสรรคขัดขวางการรวมประเทศเกาหลีในยามที่สงครามเย็นสิ้นสุด

ในขณะเดียวกัน เศรษฐกิจอันแข็งแกร่งของเกาหลีใต้ ก็ได้ผลักดันให้สหรัฐตัดสินใจพิเศษทางการค้า และบังคับให้เกาหลีใต้นำเข้าสินค้าของสหรัฐ ท่าทีที่เคยเป็นผู้ให้และผู้รับก็กลายมาเป็นคู่แข่งกัน ความรู้สึกเกลียดชังอเมริกัน ได้แผ่ขยายไปในหมู่ประชาชนเกาหลีใต้ ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาผู้ต่อต้านทหารสหรัฐ เกษตรกรผู้ต้องการปกป้องผลผลิตของตน หรือแม้แต่บริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ที่ประสบกับปัญหาการลงทุนและการตลาดกับสหรัฐ

ปรากฏการณ์อันหนึ่ง ซึ่งช่วยยืนยันความรู้สึกต่อต้านอเมริกัน เกิดขึ้นเมื่อ กองเชียร์นับหมื่นในสนามขณะแข่งขันโอลิมปิกที่กรุงโซลในปี 2531 ได้โห่เหาะเหี่ยย ทีมนักกีฬาสหรัฐ และปรบมือให้กำลังใจแก่ทีมโซเวียตอย่างกึกก้อง (Jim Wung Kim, 1989:749)

เจมส์ ริลลีย์ (James R. Riley) เอกอัครราชทูตสหรัฐ ประจำ เกาหลีใต้ได้กล่าวว่าความรู้สึกต่อต้านอเมริกันเกิดขึ้นจากการที่สหรัฐเข้าไปมีอิทธิพล ในกิจการภายในของเกาหลีใต้มากเกินไป (Jinwung Kim, 1989:750)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประชาชนในยุคนี้จะรู้สึกต่อต้านสหรัฐ แต่สหรัฐก็ยัง เป็นแหล่งระบายสินค้า และเป็นผู้ให้ความมั่นคงปลอดภัยแก่เกาหลีใต้ เหมือนดังในอดีต เกาหลีใต้ยังคงส่งสินค้าออกร้อยละ 40 ไปยังสหรัฐ (World almanac, 1991:726) พร้อมกันนั้น สหรัฐยังคงกองทหารไว้ในเกาหลีใต้ และจัดให้มีการ ซื้อรบทางทหารกับเกาหลีใต้เป็นประจำทุกปี เพื่อค้ำประกันความปลอดภัยให้แก่ เกาหลีใต้ นอกจากนี้ เกาหลีใต้ยังมีฐานเก็บขีปนาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐอีกจำนวน หนึ่งด้วย ในปัจจุบัน ทั้งสองมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนย้ายยุทธปัจจัยเหล่านี้ให้หมดไป เมื่อคาบสมุทรเกาหลีมีสันติภาพจากการเปลี่ยนแปลงในท่าทีและนโยบายของเกาหลี เหนือ

ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ในประเด็นทางการเมือง และการทหาร เกาหลีใต้ยังคงต้องพึ่งพาสหรัฐอยู่ต่อไป แต่สำหรับประเด็นทางเศรษฐกิจแล้ว เกาหลีใต้กำลังหาทางเลือกใหม่ ๆ ในการสร้างความมั่งคั่งของตน ซึ่งสหรัฐไม่สามารถให้สิ่งเหล่านี้ได้เต็มที่เหมือนเช่นในอดีต

ข. ความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น

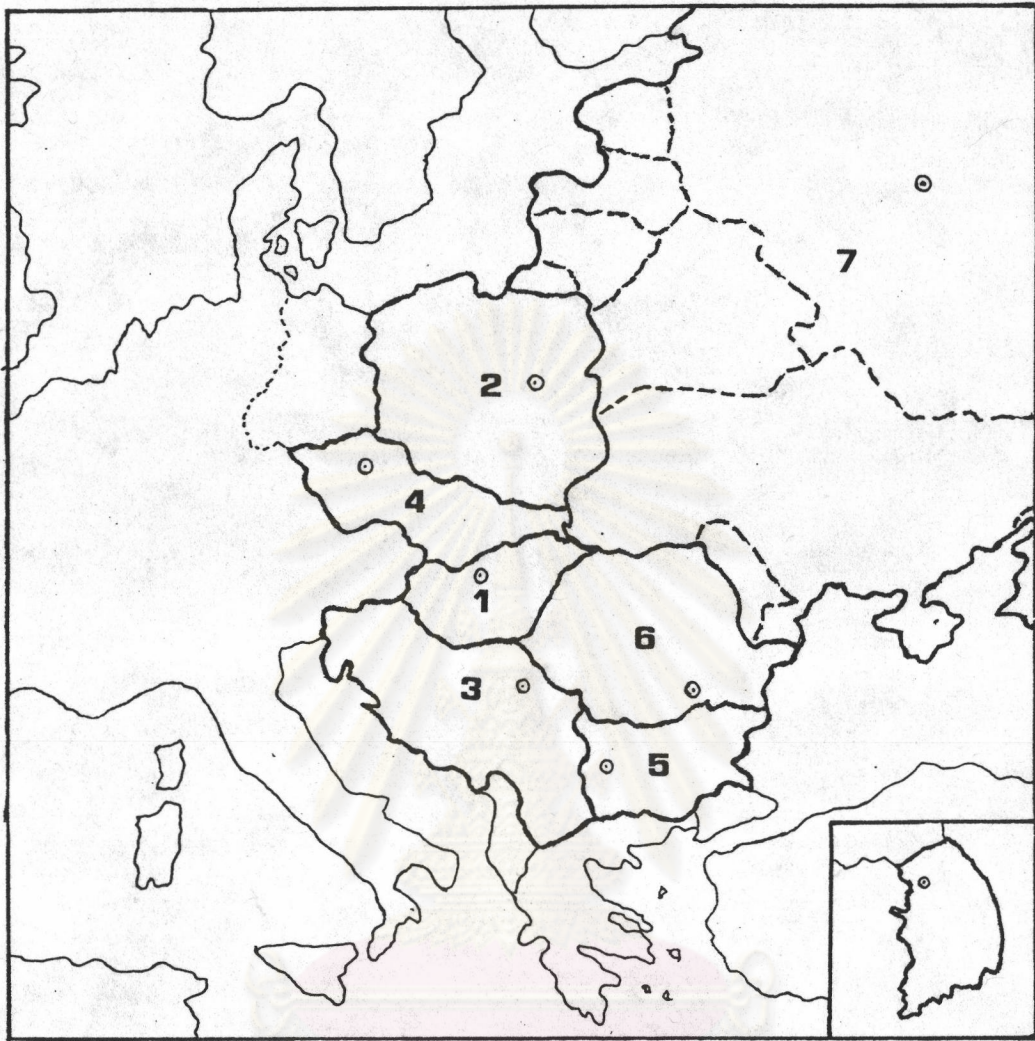
ความสัมพันธ์ของเกาหลีใต้กับญี่ปุ่น ยังคงเน้นหนักในทางเศรษฐกิจ และ เกาหลีใต้ก็ยังขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นอยู่จนถึงปัจจุบัน ใน พ.ศ. 2532 เกาหลีใต้นำ เข้าสินค้าจากญี่ปุ่นมากเป็นอันดับหนึ่งหรือร้อยละ 33 จากมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดที่มีถึง 63 พันล้านเหรียญ (World Almanac, 1991:726)

อย่างไรก็ตาม จากการที่สหรัฐได้พยายามบีบบังคับให้เกาหลีใต้ให้นำเข้าสินค้าจากสหรัฐ และความสามารถในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้ มีผลทำให้การขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่นของเกาหลีใต้ ค่อย ๆ ลดลง ความสัมพันธ์ในเชิงพึ่งพาเริ่มกลายเป็นเชิงแข่งขัน กลุ่มแซบโบลของเกาหลีใต้ ได้เข้ามา แย่งตลาดขนาดใหญ่ของกลุ่มไซบัตสึของญี่ปุ่น และมีแนวโน้มว่าจะสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเกาหลีใต้ได้เปรียบญี่ปุ่นในเรื่องค่าจ้างแรงงานและต้นทุนการผลิต รวมทั้งค่าเงินวอน ที่ยังเป็นเงินสกุลอ่อน โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับเงินเยนของญี่ปุ่น

ในช่วงสงครามเย็น สหรัฐได้ผูกเกาหลีใต้ไว้กับญี่ปุ่น เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับค่ายคอมมิวนิสต์ แต่มาวันนี้ ญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้กำลังกลายเป็นคู่แข่งสำคัญในการเปิดตลาด และหาแหล่งลงทุน โดยเฉพาะในประเทศสังคมนิยม ไม่ว่าจะ เป็น ไซเบียด จีน หรือประเทศในยุโรปตะวันออก ซึ่งต้องการความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากภายนอก ญี่ปุ่น กับ เกาหลีใต้ กำลังเข้าไปเปิดตลาดและลงทุนในประเทศเหล่านี้อย่างเอิกเกริก แต่สำหรับในกรณีเกาหลีเหนือนั้น ดูเหมือนว่าญี่ปุ่นจะได้เปรียบเกาหลีใต้ เกาหลีเหนือได้ทำการค้ากับญี่ปุ่นมานานแล้ว และในเดือนกันยายน ปี 2533 เกาหลีเหนือก็ได้เงินทุน และสินค้าจากญี่ปุ่นไปประทังความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ จนเป็นปัจจัยเกื้อกูลการยืนหยัดอยู่ได้โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การกระทำของญี่ปุ่นก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่เกาหลีใต้ เกาหลีใต้ไม่ต้องการให้การปรับปรุงความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือเป็นไปอย่างรวดเร็วเกินกว่าความสำเร็จในการเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ เพราะถ้าญี่ปุ่น มหาอำนาจทางการเงินได้เข้าไปพยุงโครงสร้างเศรษฐกิจให้แก่เกาหลีเหนือด้วยแล้ว เกาหลีใต้ก็ต้องประสพกับความยุ่งยากในการเจรจารวมประเทศอย่างแน่นอน

ค. ความสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยม

ในวันที่ 17 กันยายน ถึง 2 ตุลาคม 2531 เกาหลีใต้ได้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน กีฬาโอลิมปิก ครั้งที่ 21 ขึ้นที่กรุงโซล ในโอลิมปิกครั้งนี้ มีประเทศที่เป็นสมาชิกคณะกรรมการโอลิมปิกสากล (International Olympic Committee: IOC) เข้าร่วมมากที่สุดประวัติศาสตร์การแข่งขัน กล่าวคือ มีประเทศในค่ายเสรีนิยม และสังคมนิยม รวมทั้งประเทศเป็นกลาง เข้าร่วมถึง

ภาพที่ 2.3 แผนที่แสดงลำดับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตของประเทศในยุโรปตะวันออกกับสาธารณรัฐเกาหลี

หมายเลข	1	ฮังการี	สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในวันที่	1	ก.พ.2532
"	"	2 โปแลนด์	"	"	1 พ.ย.2532
"	"	3 ยูโกสลาเวีย	"	"	28 ธ.ค.2532
"	"	4 เชคโกสโลวาเกีย	"	"	22 มี.ค.2533
"	"	5 บัลแกเรีย	"	"	23 มี.ค.2533
"	"	6 โรมาเนีย	"	"	30 มี.ค.2533
"	"	7 ไซเวียต	"	"	1 ต.ค.2533

161 ประเทศ มีเพียง 6 ประเทศ ที่ปฏิเสธการเข้าร่วมในการแข่งขัน ความเปลี่ยนแปลงในบรรยากาศกีฬานานาชาติครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นประจักษ์ถึง การผ่อนคลายความตึงเครียดครั้งใหญ่ในการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเกาหลีใต้ซึ่งเป็นประเทศที่อิงอยู่กับค่ายเสรีนิยมอย่างเด่นชัด การให้ความร่วมมือของประเทศที่ดำเนินความสัมพันธ์ และยอมรับแต่เพียงเกาหลีเหนือ 26 ประเทศ ได้สร้างโอกาสทองแก่เกาหลีใต้ในอันที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศเหล่านี้ โดยเฉพาะโซเวียต จีน และยุโรปตะวันออก

สำหรับโซเวียต* การเปลี่ยนแปลงนโยบายภายใน และการเปลี่ยนท่าทีในนโยบายต่อทวีปเอเชียได้สร้างบรรยากาศที่ดีให้กับเกาหลีใต้ในการพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์ โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะสหภาพโซเวียตคือแหล่งวัตถุดิบ และตลาดขนาดมหึมาที่จะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ในขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์กับจีนซึ่งดำเนินมาช้านานในภาคเอกชนนั้น ก็มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นเป็น 3 พันล้านเหรียญ (ทรายทอง ชูทรัพย์, 2532 : 190) จากความต้องการปัจจัยการผลิต และการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้ทันสมัยของจีน

เมื่อข้ามไปยังซีกโลกยุโรปตะวันออก หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบจากสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ มาเป็นเสรีนิยมประชาธิปไตยเรียบร้อยแล้ว ก็พากันทะยอยเปิดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับเกาหลีใต้เริ่มด้วย ฮังการี ในเดือนกุมภาพันธ์ 2532 จนถึง โรมาเนีย ในปลายเดือนมีนาคม 2533 ส่วนสหภาพโซเวียตนั้น ได้เปิดความสัมพันธ์เป็นประเทศสุดท้ายในวันที่ 1 ตุลาคม 2533 หลังจากที่ได้มีการเจรจาและติดต่อกันเป็นระยะเวลาช้านาน

การขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีระหว่างเกาหลีใต้กับประเทศอดีตสังคมนิยมเหล่านี้ ดูเหมือนจะไปได้ราบเรียบและรวดเร็ว อันเนื่องมาจากโครงสร้างเศรษฐกิจซึ่งมีสภาพที่แตกต่างได้เอื้ออำนวยต่อการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน เกาหลีใต้มีเทคโนโลยีและเงินทุน รวมทั้ง

* แม้ว่าสหภาพโซเวียตจะได้แตกสลายเป็นเครือจักรภพรัฐอิสระในปัจจุบัน แต่การพยายามปรับปรุงทางเศรษฐกิจระหว่างเกาหลีใต้ และรัฐเหล่านี้ยังคงดำเนินอยู่ต่อไปโดยเฉพาะกับสหพันธ์สาธารณรัฐรัสเซีย

ผลิตผลที่ประเทศเหล่านี้กำลังขาดแคลน ในขณะที่ประเทศเหล่านี้มีแหล่งวัตถุดิบและตลาดขนาดใหญ่ที่สามารถรับการลงทุนจากเกาหลีใต้ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกัน จึงได้ขยายตัวไปอย่างมาก โดยเฉพาะสำหรับโซเวียต มีการแลกเปลี่ยนทางการค้าระหว่างกันถึง 600 ล้านเหรียญ ในปี 2532 และเพิ่มขึ้นเป็น 1,000 ล้านเหรียญในปี 2533 (เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, 2534:242) นอกจากนี้ โซเวียตยังสนใจที่จะให้บริษัทเกาหลีใต้ไปพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันและปิโตรเลียมในไซบีเรีย

ในวันที่ 12 ธันวาคม 2533 ประธานาธิบดี โรห์ แท วู แห่งเกาหลีใต้ ได้เดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียตเป็นเวลา 3 วัน ผู้นำของประเทศทั้งสองได้ตกลงที่จะลงนามความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์ การค้า การลงทุน การกีฬา ฯลฯ นอกจากนั้น ยังได้ตกลงร่วมมือกันที่จะผลักดันให้แผนการความร่วมมือเกาหลี ประสบความสำเร็จ แต่ดูเหมือนว่า ผลที่ตามมาจากการกระทำของผู้นำเกาหลีใต้ในครั้งนี้จะยิ่งทำให้เกาหลีเหนือไม่พอใจ ประธานาธิบดี คิม อิล ซุง ได้ประณามการเดินทางไปเยือนสหภาพโซเวียตของผู้นำเกาหลีใต้ในครั้งนี่ว่า "คนประจบสอพลอ" (เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, 2534:243)

ส่วนทางด้านจีนนั้น ถึงแม้ว่าจะต้องการปัจจัยการผลิตและผลผลิตจากเกาหลีใต้ในยามที่เศรษฐกิจกำลังฟื้นตัว จีนก็ยังพยายามรักษาความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ไม่ให้เกิดในระดับที่จะทำให้เกาหลีเหนือขุ่นเคือง ในเดือนตุลาคม 2533 เต็ง เสี่ยว ผิง ผู้นำจีน ได้ให้คำมั่นสัญญากับ คิม อิล ซุง ผู้นำเกาหลีเหนือว่า จีนจะไม่กระทำการใด ๆ ที่จะกระทบกระเทือนต่อความคงอยู่ของเกาหลีเหนือ แต่จีนก็ไม่สามารถช่วยเหลือทางเศรษฐกิจได้มากนัก จีนได้แนะนำให้เกาหลีเหนือยกเลิกนโยบายโดดเดี่ยว และเปิดตัวเองสู่โลกภายนอก ซึ่งดูเหมือนว่า เกาหลีเหนือก็กำลังดำเนินนโยบายตามแนวทางดังกล่าวอยู่ในขณะนี้ ประเทศที่เกาหลีเหนือเลือกในการเปิดตัวเอง ก็คือ ประเทศเสรีนิยมทั้งหลาย เช่น กลุ่มอาเซียน ยุโรปตะวันตก แคนาดา ฯลฯ แต่อย่างไรก็ดี ตามสภาพการณ์ในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า ทางเลือกนี้ ยังดำเนินไปช้ามาก สำหรับเกาหลีใต้ เพื่อนร่วมชาติ

ความเป็นไปในโครงสร้างภายในและความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เปรียบเทียบ
ระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

จากการศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการของโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์กับต่างประเทศของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ที่ผ่านระยะเวลาจากอดีตสู่ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า โครงสร้างของประเทศทั้งสอง ได้เติบโตมาในลักษณะที่เป็นปฏิภาคกันอย่างเด่นชัด และในขณะเดียวกัน ก็ไม่มีโครงสร้างของฝ่ายใดประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวไปทุก ๆ ด้าน ไม่มีฝ่ายใดเป็นผู้แพ้ หรือผู้ชนะโดยสิ้นเชิง จนอาจกล่าวได้ว่าแม้ในปัจจุบันโลกสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ส่วนหนึ่งจะยอมจำนนแก่โลกเสรีนิยมประชาธิปไตย ไม่ว่าจะในทาง เศรษฐกิจ หรือการเมืองก็ตาม แต่สำหรับคาบสมุทรเกาหลี โครงสร้างแบบสังคมนิยมของเกาหลีเหนือยังไม่ได้พ่ายแพ้แก่โครงสร้างเสรีนิยมของเกาหลีใต้ เกาหลีเหนือเป็นประเทศที่มีบูรณภาพ และเสถียรภาพทางการเมืองที่สูงมาก คิม อิล ซุง ผู้นำเพียงคนเดียวของเกาหลีเหนือตั้งแต่แรกก่อตั้งประเทศ ได้พัฒนาโครงสร้างทางการเมืองที่ผนวกแน่นกับลัทธิบูชาผู้นำ (Elitism) และใช้การเมืองที่มีเสถียรภาพนี้ทำหน้าที่เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาโดยตลอด ผู้นำจะเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการดำเนินนโยบาย ไม่ว่าจะป็นนโยบายภายในประเทศหรือกับต่างประเทศ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ดังนั้น เมื่อเกาหลีเหนือต้องประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจที่ค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นจากความบกพร่องในตัวเองของโครงสร้างแบบสังคมนิยม ผู้นำเกาหลีเหนือจึงใช้เสถียรภาพในโครงสร้างทางการเมืองและความสงบเรียบร้อยของโครงสร้างทางสังคม เป็นทางแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การรณรงค์มวลชนให้ร่วมแรงร่วมใจในการผลิต การเปิดประเทศออกรับการลงทุน การร่วมมือทางการค้ากับประเทศทุนนิยม ทั้งนี้ ทั้งนี้ ก็เพื่อบรรเทาความขาดแคลนและปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อเวลาผ่านไปการตัดสินใจของผู้นำเกาหลีเหนือยังคงเป็นสิ่งที่ถูกต้องสำหรับการรักษาเสถียรภาพของโครงสร้างภายในประเทศ

ในระยะเวลาตั้งแต่ต้นปี 2530 อันเป็นช่วงเวลาที่ล่อแหลมต่อการล่มสลายของโครงสร้างสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนั้น เกาหลีเหนือจึงยังสามารถรักษาเสถียรภาพของโครงสร้างภายในไว้ได้อย่างมั่นคง

ในทางตรงกันข้าม วิวัฒนาการของเกาหลีใต้กลับมีการพัฒนาไปคนละแนว สำหรับเกาหลีใต้พัฒนาการทางเศรษฐกิจกลับกลายเป็นสิ่งเข็ดหน้าชูตา และนำหน้าการเมือง เกาหลีใต้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจจนกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ที่มีทั้งปริมาณเงิน การลงทุน เทคโนโลยี และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่กระจายอยู่มากมายในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ แต่เมื่อหันมาดูโครงสร้างทางการเมืองและสังคมแล้ว ดูเหมือนว่าจะยังห่างไกลกับความเจริญทางเศรษฐกิจ รัฐบาลยังคงมีความเข้มงวดกวดขัน ในนโยบายทางการเมืองภายใน มีกฎหมายและกองกำลังที่คอยปราบปรามกลุ่มต่อต้าน จนอาจกล่าวได้ว่าแม้กระทั่งวันนี้เผด็จการก็ยังไม่หมดสิ้นไปจากแผ่นดินเกาหลีใต้ โดยเฉพาะเมื่อสังคมเกิดการแตกแยกจากผลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ขาดการกระจายอย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างทางการเมืองและสังคมจึงเต็มไปด้วยการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกันในผลประโยชน์ และในที่สุด กลุ่มที่มีอำนาจมากที่สุด ก็ต้องเข้าควบคุมความสงบเรียบร้อยด้วยมาตรการอันเข้มงวดต่อไป

ความสำเร็จ และความบกพร่อง ภายในโครงสร้างของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สร้างความไม่สอดคล้องกันในแนวทางรวมประเทศ ในยุคแห่งการสิ้นสุดของสงครามเย็น ความสำเร็จในการรักษาเสถียรภาพของโครงสร้างทางการเมืองของเกาหลีเหนือ ช่วยให้ผู้นำเกาหลีเหนือสามารถพยายงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไว้ได้โดยไม่ต้องล่มสลายหรือยอมจำนนต่อเกาหลีใต้ ในขณะที่เดียวกัน ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ในอันที่จะแสดงให้เห็นอุปสรรคถึงคุณค่าของระบบทุนนิยม ก็ถูกกระทบกระทั่งจากความสั่นคลอนของโครงสร้างทางการเมือง และความวุ่นวายในสังคมอยู่เสมอ ๆ จนทำให้เกาหลีใต้ยังคงพยายามรักษาความมั่นคงภายในด้วยมาตรการและเครื่องมือต่าง ๆ ต่อไป

ดังนั้น แม้ว่าบรรยากาศระหว่างประเทศ ในยุคสิ้นสุดแห่งสงครามเย็นจะเอื้ออำนวยต่อการเจรจารวมประเทศ มากกว่าช่วงระยะเวลาใด ๆ ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา การเจรจารวมประเทศเกาหลีก็ยังมีอาจจะบรรลุผลและยุติได้โดยง่าย ทั้ง ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายมีการพยายามประนีประนอมอย่างเอาจริงเอาจังตั้งแต่ย่างเข้าทศวรรษ 2530 เกาหลีก็ยังคงขัดแย้งกันในการเจรจาเพื่อสร้างความตกลงที่เด่นชัดและมีผลปฏิบัติต่อการรวมประเทศ ดังที่จะกล่าวถึงในรายละเอียดของการเจรจา และข้อเสนอต่าง ๆ ที่มีให้กันในรอบต่อไป